

-papa

Gândirea

LITERARĂ - ARTISTICĂ - SOCIALĂ

ANUL I. No. 7.
1 August 1921
Numărul 2 lei 50 b.
REDACȚIA ȘI ADMINISTRATIA:
CLUJ CALEA REGELE 38.
FERDINAND No. 38.

Cuprinsul

Tărnuț	Al. Al. Philippide	Povestea din sat . . .	Adrian Maniu
Arta și „patriotismul“	D. I. Cucu	Aventura	Cezar Petrescu
Ograda	Ionel Teodoreanu	Pustiul	Vintilă Rusu-Șirlianu
Tăcere	Emanoil Bucuța	Amurg păstoresc . .	George Baiculescu
Se juca o umbră . . .		Cărți și reviste —	Cronica măruntă

Desemne de Victor Popa și Marin Georgescu.

No. 7.

GÂNDIREA

LITERARĂ, ARTISTICĂ, SOCIALĂ

Apare la 1 și 15 ale fiecărei luni

Redacția și administrația Calea Regele Ferdinand No. 38, Cluj

ABONAMENTE: Pe hârtie velină 200 lei anual; ediția obicinuită 1 an lei 60; 6 luni lei 35; 3 luni lei 20. — Lei 250 exemplarul. Pentru instituții un an 120 lei.

INSERTII ȘI RECLAME se primesc la administrația revistei, achizitori împuterniciți și toate agențiile de publicitate. * * * * *

REDACTIONALE. Gândirea va face minuțioase recenzii tuturor lucrărilor trimise pe adresa noastră. Domnii autorii și casele de editură sunt rugate a trimite câte 2 exemplare. — Manuscrisele trimise nu se înapoiază. Primim bucuroși cronici asupra mișcării culturale, literare și sociale din toate ținuturile românești. * * * * *

BANCA AGRARĂ

SOCIETATE ANONIMĂ CLUJ

CALEA REGELE FERDINAND Nr. 36-38

(In casele proprii)

(Telefon Nr. 5-39 și 12-17)

CAPITAL SOCIAL LEI 50.000.000

(Banca împuternicită cu finanțarea reformei - agrare prin Decretul-Lege Nr. 4167 din 12 Septembrie 1919).

Exec. tă tot felul de operațiuni de bancă

Primește depuneri spre fructificare

Primește depuneri în cont curent

Cumpără și vinde monezi străine.

Finanțează întreprinderi agricole și industriale.

Emite scrisori fonciare.

Acoardă împrumuturi ipotecare cu anuități pe 10, 15, 25 ani.

Acoardă împrumuturi cambiale.

Acoardă împrumuturi pe gaj de efecte (lombard).

Acoardă împrumuturi pe mărfuri (varante).

Excontează cambii, efecte, cupoane, devize.

Secție specială pentru organizarea cooperativelor.

Secție specială pentru mașini agricole.

Secție specială pentru produse agricole.

cu 5% netto

Virimente directe de cont-curent cu toate băncile mari din țara și străinătate

REDACTIA
ȘI ADMINI-
STRAȚIA :

CALEA
REGELE
FERDINAND

No. 38.

CLUJ

Gândirea

LITERARĂ - ARTISTICĂ - SOCIALĂ

ANUL I
No. 7

1 AUGUST
1921

EXEM-
PLARUL
2 LEI 50

APARE LA 1 ȘI LA 15 ALE FIECĂREI LUNI

REDACTORI: CEZAR PETRESCU ȘI D. I. CUCU

ARTA ȘI „PATRIOTISMUL“

Cu prilejul proiectării unui congres al tuturor artiștilor din România Mare, „fără deosebire de limbă și rasă”, Societatea Scriitorilor Români a declarat în scris că se abține de la orice participare, exprimându-se astfel părerea unanimă a comitetului.

Motivele, unul de ordin politic și altul de natură profesională, le aflăm dintr-un dublu articol al dlui Corneliu Moldovanu, de curând prezidentul a 180 scriitori.

S. S. R. consideră congresul artiștilor, așa cum a fost proiectat, o slăbiciune politică, o înlesnire oferită oficial minoritaților „ca să se organizeze și să se agite”, și pentru aceste motive ea a refuzat participarea.

Opinia comitetului prezidat de dl. Corneliu Moldovanu poate să fie justă, deși se acuză un întreg guvern de lipsă de patriotism sau prevedere politică și se impietează aprioric asupra gândurilor unor oameni pe cari încă nu a avut prilejul să-i cunoască în de-aproape. Ea rămâne oricum numai o părere politică ce poate sluji partidelor de guvernământ în genere, și în cazul nostru special Siguranței Generale a Statului, care devoează destule zeci de milioane pentru a scoate din îngrijorare o societate de pașnici și patrioți scriitori. Dar această părere are, în explicarea dlui C. Moldovanu, și o latură culturală și artistică ce nu poate fi trecută cu vederea, și care formează probabil criteriul just al refuzului scriitorilor de sub conducerea Dsale:

„S. S. R. spune Dsa, nu-și poate călca în picioare trecutul, menirea și idealul,

TĂRM

*În preajma serii țărnuțelul stăpânit
și stâncile pleșuve gem prelung
când marea-și filfâie sonor spre soare
părul lung...*

*Serpi vineți ies, pe țărnuțel, din burueni...
Își încâlcește vântul barba
prin spini vieleni...
Și apele foșnesc domol ca iarba...*

*Dar când sprânceană zărilor se'ncruntă
și noaptea peste valuri se prăvăle,
pornește către țărnuțel marea cruntă,
cu zornăit de lanțuri și de zale...*

*Alu' ecînd din vîgăuni adînci,
talazurile vin vîind spre moluri,
cu brațe lungi se'ntind pe după stînci
și se topesc deavalma, în vlăguite valuri...*

*Gemînd acum, se'ntorc în ritm zdrobit,
lăsînd în urmă spuma, plîns de mare,
— și țărnuțel, ca un piept mereu isbil,
e blestemat de valurile-amare...*

AL. AL. PHILIPPIDE

participând la un congres în care cultura națională e invitată să încerce un respingător concubinaj cu celelalte culturi ostile românismului. Suntem scriitori români, și nu putem sluji unei internaționale deghețate, fie chiar și în miniatură. Nu putem lucra după indicațiuni indirecte și abil camuflate, de la Budapesta, Viena sau Moscova. Nu putem avea nici un fel de relațiuni cu agitatorii „iridentei” maghiare. Ceilalți artiști, pictorii, muzicanții, sculptorii, n'au de cât să participe dacă și înțeleg astfel rostul lor în consolidarea patriei. Scriitorii însă nu-și pot îngădui acest lux. Literatura și presa nu vorbesc o limbă internațională ca pictura, muzica sau sculptura, ele sunt în funcție de limba strămoșească și nu pot să incline spre babilonia esperantistă”.

Patriotică argumentare și aceasta, străină însă principiilor celor mai

elementare ale artei. Prezidentul S. S. R. comite un act de gravă inconsecvență morală admitând o apropiere între pictorii, sculptorii și muzicanții români cu artiștii respectivi ai minoritarilor, fiindcă ei se servesc în arta lor de boia, piatră și portative, în vreme ce o califică respingător concubinaj când e vorba de scriitori, și numai pentru motivul că aceștia fac uz de litera alfabetului, mai bine sau mai prost, într'o combinație etimologică sau alta.

În același timp dsa confundă fondul artei cu mijloacele materiale ale exprimării artistice, ceea ce constituie o regretabilă eroare pentru un prezident de scriitori,

fie și numai din interes profesional adunați sub acelaș sceptru.

Cu aceste constatări ne explicăm lesne puerilitatea hotărârii cu pretenții de perspectivă, ca și cauzele cari au determinat amestecul S. S. R. în atribuțiunile Siguranței Generale a Statului cu prilejul unui congres la care, neimpus de niciuna din clauzele tratatului de la Saint-Germain, vor participa și scriitorii națiunilor aciuete pe mult ospitalierul pământ românesc.

Cu ceva mai puțină preocupare politică, comitetul S. S. R. și Dl. Corneliu Moldovanu al său prezident, ar fi știut că literatura minorităților ia naștere și se dezvoltă într'un mediu social covârșitor de românesc, și că nu se poate manifesta independent de acesta decât prin îndârjirea cu care o vom izola de noi, silind-o a privi și trăi sufletește dincolo de hotarele românismului.

Ar mai fi știut Societatea Scriitorilor Români că nici influențele străine nu sînt de respins, când dorința de perfecțiune e sinceră și îi corespunde munca care să le prefacă după tiparele proprii nației noastre.

Am rumezat fără rezerve timp de aproape o sută de ani toate influențele apusului, și nu ni-au coplesit. Din potrivă. Ar fi o copilărie să ne înspăimântăm de un simplu schimb de ideologii biologic diferite, dar înrudite prin cauzele determinante — mediul social acelaș.

Pentru aceasta însă ar trebui să ne gândim serios când e vorba de artă și literatură, și cu astfel de fleacuri comitetul, ocupat a dirija tripoul cu firma S. S. R., se pare a nu avea vreme de pierdut.

* * *

Articolul nostru ar fi trebuit să se termine înaintea celor trei stelute de mai sus. Motivul de ordin profesional invocat de Dl. Corneliu Moldovanu este în întregime exclus de cel politic. Totuși trebuie menționat pentru că el ilustrează admirabil valoarea patrioticelor considerațiuni artistice și culturale ale refuzului S. S. R.

Dsa plânge indiferența autorităților față de literatură numai pentru că prea se dă mult din banii statului pe „tabloul lui Ressu, statuia lui Călinescu și „vocea“ tonorului italian,“ neglijîndu-se ajutorul, ce ar trebui să se dea răspândirii mai lesne a slovei românești.

De acord. Dar aici până a admite și soluția Dsale, nu.

Dl. Corneliu Moldovanu formulează pretențiuni precise la Bugetul statului, cerînd (o, Doamne! — nu sinecuri,) „slujbe ușoare“ și bine plătite, cari să pună pe literați la „adăpostul grijilor zilnice“. Urmează apoi un inimos apel la unirea tuturor în vederea realizării acestei monumentale soluții pe vremurile noastre de democrație și vot universal.

Numai că unirea aceea e așa de greu de făcut — artiștii sînt așa de dezordonați — încât vedem condamnată pieirei ideea atît de etică a prezidentului S. S. R.

Noi am propune una mai practică și mai expeditivă. Să cerem a se înscrie în bugetul ministerului artelor un capitol special pentru S. S. R. care să cuprindă lefuri pentru membrii ei, cu gradații, după vechime. (N'ar trebui uitate creditele pentru misii și diurne. Drumul la cafenea va trebui să se facă cu vehicolul, automat sau cu tracțiune animală, pentru demnitatea breslei).

Această soluție prezintă multe avantaje față de cea a Dlui. Corneliu Moldovanu.

În primul rând S. S. R. ar isbuti să-și înzecească, cel puțin, numărul membrilor, ceea ce ar da mai multă autoritate și prestigiu cuvîntului prezidentului său.

S'ar evita o încălcire a operațiilor de contabilitate, și invidia ce ar putea stârni răspîndirea prin birourile ministerelor și prefecturilor a scriitorilor cu „slujbe ușoare“ și bine plătite, față de corpul scriitorilor prost plătiți dar puși la muncă.

Pe lângă aceste toate, s'ar rezolva definitiv dureroasa problemă a rolului social al scriitorului, scutindu-l de a mai fi silit să facă „ceasuri întregi anticameră ministriilor“, mai ales când aceștia sînt colegii de eri.

Împrumut ideea, fără nicio pretenție, adunării generale a S. S. R., de oarece e hotărît că la Congresul convocat de ministerul artelor nu ne vom întîlni. D. I. CUCU.

OGRADA.

Casa noastră s'a născut, a făcut ochi, și a crescut voinică, în poala de pământ a ogrăzii sub privegherea și ocrotirea ei.

Ograda a privit cel întâiu surăs nedumerit al gîmurilor cu gene lungi de soare, tot ea a îndurat cu bunătate mânia streșinelor, gîngurită prin uluce, și a iubit deopotrivă copilăria casei înfășată în scutec de var, tinereța ei cu obraji de măcieș, și vrâstnicia ei treptată.

Sipetul cu capac de viță al grădiniței, în care ograda păstrează gătelile firești ale florilor; pieptul de lemn vopsit al gardului; oglinda de ploae verzue a putinei; fuiorul de hulubi al hulubăriei; ornicul cucurigător al poeziei; cutia de chibrituri a hambarului de lemne; chimirul de piatră al fântănei; degetarele chiupurilor; și candela felinarului, aprinsă la icoana nopții suflată cu lună sau cu umbră. . . sînt darurile pe care ograda le-a primit din mâinile casei, în amintirea clipei trecute, când ograda despuindu-se, facea cuiburi streșinilor casei, învățînd-o să fie veselă și darnică.

Cănele.

În oameni, s'a intrupat însuflețită, casa; în căne, s'a intrupat însuflețită, ograda.

Asemeni ogrăzii, cănele este prețutindeni, împrejmuind ocolul casei. Și-a schimbat de multe ori porecla, ba chiar statura și portul și le-a schimbat, dar numele lui adevărat este Cănele, și statornic, el unul și acelaș. Fără preget, veghiază și ocrotește. Așa i-a fost sortit: el se supune cu dragă inimă.

Mintea lui osebește trei soiuri de oameni: Pe ai casei, în fața cărora se gudură: pe cei străini, pe care-i mârăe; și pe slujbașii poștei, pe care-i latră sau îi mușcă.

Eu sînt dintre cei d'întăiu. Mă simte de departe și mă întîmpină. De îndată ce mă apropii de casă, el se desprinde din ogradă, zburdalnic și năuc asemeni vârtejului de colb; năvălește pe porțiță deschizînd-o, sau o sare; și dă buluc peste mine, spart în tîndări și hămăiri, mînjindu-mă cu labele până pe umeri, năzuind să mi umezească măcar capătul bărbiei cu vârful limbei lui.

Ograda iubitoare se bucură, dezmiardă și sărută cum știe și cum poate.

În schimb, pune mâna un străin pe clanța dinafară a porțiței, coada cânelui se arcuște, zvâcnind deodată, aidoma clanței pe care străinul speriat, a scăpat-o din mână; un mârâit mocnit, de zăvor ruginit, îi hurducă fălcile; nările se umflă, scurtând buza de sus tivită cu licăriri de ger; urechile ridicate, împug.

Dă străinul să se strecoare în-lăuntru, el răsare în prag; aprig de temut, și capul lui e un revolver cu cocoșul tras, într'o mână care nu tremură.

Se întâmplă că străinul să fie tocmai vreun prieten de-al meu. Atunci, dau fuga la porțiță, alung cânele, și urez bun-venit omului. Cânele se supune, dar privirile lui apasă greu ca o descărcătură de alică, dosul prietenului meu, întovărășindu-l până ce intră în casă.

Ograda înțeleaptă, mă vestește că bunii prieteni sînt străini desăvârșiți, fiindcă ea știe că între două case se ridică nu gard — de fier, de lemn, sau de verdeață — îndărătul căruia veghează o orgadă, și pândește un câne.

Pe factorii poștali îi urăște. Când intră vreunul pe porțiță, el îi înnaodă și-i ferecă pașii, cu lanțuri de lătrături tăioase, că doar îl va împied ca să răzbată până la cutia cu scrisori.

Ograda, cu vij aduceri-aminte, știe că hârtiile acelea atât de prețuite în casă, sînt ferestre zăbrele de temniță, prin care dorul celor duși nu încapă să cuprindă dorul celor rămași. . .

Coadă cânelui.

Când e țanțos, coada lui s'ă înfiptă ca un pînten; când e abătut se lasă în jos ca o privire; când e vesel, se răsucește mucălit ca o musteață; când e mahnit, atârnă moale ca un deget de mînușă; când e semeț se arcuște ascuțit ca un crai-nou; când e blajin, adie ca o mlădiță în floare; când e zburdalnic, fâlfăe ca o aripă; când e sleit, se blegește ca un fir de sparanghel fiert; când e falnic, frupul lui atârnă de ea ca de un cuer; când e pocăit, ea îl urmează ca o vâslă; și când e înfricașat, o pierde sub pântec.

Coadă cânelui nu e podoabă de prisos: e coada inimei lui.

Urechile cânelui.

Când pare că moțăe, cu ochii închiși, cu trupul înodată, în urechile lui se deschid ochi tainici de umbră, străbătători ca ai cucuvelor

TĂCERE

*Vin' iară astăseară din nu știu ce ungher,
Când scapă Timpul cea mai gingașă dintre ore,
Să'nchee împrejurul culcușului stîngher
Hohotitoare-albastre și mlădioase hore.*

*Sunt stoluri amânate de întrebări mai vechi
Ce se întorc de-acuma și-mi susură'n urechi.*

*Priviră de departe atât plutit pe Mări,
Atât noroc, alături de-atâta grea năpaste,
Incât aleargă toate spre tâmpla cu visări
Și cred că n'au acuma de ce să mai adaste.*

*Sunt pâlcuri amânate de întrebări de mult
Ce se întorc de-acuma și cer să le ascult.*

*Dar eu le chem aproape și spun rîzînd, plîngînd,
De căile bătute, de-ascunsele paragini —
Ah, de-aș putea în locul aceluia singur gînd,
Știut azi, să le-astîmpăr cu vorbe și imagini?*

*Sunt cete amânate de-atâtea întrebări
Ce se întorc de-acuma și-așteaptă deslegări.*

*Mă tot feresc și nu vreau să văd că, dacă tac,
Cei alergați să afle, triști câte unul pleacă,
Iar viața dinăuntru rămâne ca un lac
Lipsit de râuri, care se sară'n cet și seacă.*

EMANOIL BUCUȚA

cu care vede toate stelele căzătoare ale zvonurilor, scânteind prin noaptea tăcerii.

Iată, de pildă, priveliștea sunețelor unei după-amieze de vară, privită prin urechile lui:

Pe șesul lin al foșnetelor, curge leneș pârâul ugiurilor al hulubilor, în al cărui fund, prundișul țărâirii greerilor, tremură, încrețind limpedele apei. . . Prin iarba deasă a zumzetului de albine și a bîzâitului de muște, țâșnesc vioiu lăcustele ciripirilor. Cotcodăcitul unei găine, bate cu ciocanul pe nicovală. Răsare sprinten, aici și acolo, plopul înșorit al unui cucurigu. Mai departe orăcăitul broaștelor din iaz, scutură un sac plin de nuci. Găgăitul rășuștelor, trece grăbit, clămpănindu-și papucii de lemn. Fâșâitul gânsacului, e o șerpuitoare șosea, prăfuită de pufniturile curcanului. . . Trece un nor greu de tăcere, din care tresare trăsnetul unui scărțit;

rîndunelele țipetelor își întretae zborul ascuțit; un freamăt plouă.

Iată și un catâr cu mersul bleg, înhămat la o saca spartă: glasul gros al bucătăresei, și glasul subțire al slujnicei.

Nările cânelui.

Ele pândesc și sorb. Mirosul cel mai vioiu trece prin ele potolit, izul cel mai ciudat, străbate prin ele lămurit, asemeni trenurilor, care își încetinesc mersul și își aprind luminile când trec prin tunel.

Ochii cânelui.

Când ochii mei — trudiți de ochii oamenilor, în care și-au măsurat singurătatea. — caută odihnă și tovarășie, îl privesc în ochi. Privirea lui îmi învâlește blînd ochii, despărțindu-mă de oameni, ca o pleopă umedă de'nduioșare.

Ș'atunci numai sînt cu ograda.

Cuviință.

Câteodată îl poftesc în casă. El nu cutează; crede că râd de el.

Eu stăruiesc. El se codește. Ochii lui, atât de umil nesupuși, îmi spun: „Stăpâne, nu se cade!” Eu îl îndemn cu porunca, îl momesc, cu vorba, până ce îl hotărâsc să intre. Atunci se oprește neliniștit, pe pragul ușei. În frământarea lui se vede șfiala ogrăzii, așa cum se vedește stânjenirea țăranului, în căciula pe care o sucește în mâni, când intră în casa boerului!

Noaptea cânelui.

Furtuna soarelui se mistue pe zare. Lumina fuge ca un vânt, spulberând lanul de trandafiri al amurgului, și pe pământul ostenit pogoară umbra cerului: noaptea.

O boare blândă, aprinde argintiu frunzișul moale ale umbrelor: răsar luna.

Din cer, pe zare, cad grei și calzi picuri de rășină: stelele.

E clipa în care truda culcă trupurile oamenilor, la fel cu umbrele copacilor.

Una câte una, lumina casei se stâng, zgomotele amuțesc, pleoapele se închid: pe vadul de lene al somnului, viața ațipește moleșită. Pe când, în jurul casei, cânele se mișcă de colo-colo, mărâie răgușit sau latră prelung: ograda, chinuită de gândul pazei, se frământă și vorbește prin somn.

Cușca.

Intr'un ungher al ogrăzii, cușca pare o scundă odăiță de lemn, dată afară din casă și pusă la colț.

Albinele spun despre ea, că e cel mai falnic stup pe care l'au întâlnit vreodată, și văzându-l găunos și scăpătat în ogradă, cred că mai dăinuiește acolo, ca o mărțurie a vremurilor de huzur când albinele erau mari cât zarzările coapte, și florile nalte cât pomii.

Cucernicile flori de romaniță, neștiutoare că au înflorit din pământ — fiindcă uită — trezindu-se în fiecare primăvară în preajma cuștei, o socot schitul lor, din care au eșit afară să se incline soarelui lor: floarea-soarelui.

Când vreun melc, cu ghiozdanul în spate, se îndrumă înspre ea, cușca e o școală primară în fața căreia vrăbiile în recreație joacă de-a copiii.

Rândunelele, din mansarda lor de streșină, coboară în goană, întortochiatele trepte de vânt care duc la cușcă, culeg un pai luminos,

și vin îndărăt: cușca e hambarul lor.

Firește, hulubul și hulubița, zboară din hulubărie, pe acoperișul cuștei. Acolo, tainici și nestingheriți de ceilalți hulubi, ei își apropie ciocurile de mărgean, yârf la vârful, uguind înăbușit, ca doi școlari care la adăpost de ochii dascălului, își aprind țigara, unul dela altul.

Rătuștele cu picioare șubrede, fac băi de nămol în toate băltoacele ogrăzii. Numai cușca le poate fi cabină de baie!

Ciorile, auzind lătrături înăuntru al cuștei, o iau drept clopotniță și se miră că nu văd biserica, n'ci crucea.

După ce și-au ținut iarmarocul unde deva în ogradă, găștele vin în urma

gânsacului care-și vără capul nătâng înăuntru al cuștei. Mai toate fac la fel cu el. Apoi izbucnesc în hohote de găgăit asurzitor, și o pornesc abia ținându-se pe labe. Coadă cânelui, le arată cu degetul. Iar curcile se dau laoparte, scârbite, din drumul acestor păsări care au fost la cărciumă.

A clocit și cloșca în cușcă. Cucoșul nu se îndoaie că acolo e visteria din care chiabura sa tovarășă a scos atâția bulgărași de aur. Dar găinele știiu că acolo e cuptorul în care gospodina lor a copt galbenii cozonăcei.

Curcanul, s'a umflat în pene și în fața cuștei. Ii ședea bine, căci părea un merișor, înflorit pe pragul unei case de păpuși.

Uneori, la începutul primăverii, cânele poposește mai multă vreme în cușcă. Atunci, nimeni nu mai intră. Când se arată iarăși în ogradă, e întovărășit de doi-trei cățeluși zburdalnici. El vine cu ei din cușcă, așa cum se întoarce un părinte, dela' gară, împreună cu odraslele

aspe care s'au înapoiat acasă pentru vacanța cea mare.

Numai motanul ocolește cușca. „Nu sînt șoareci” spune el; adevărul e că se teme să nu fie vreo capcană de motani.

Așa e cușca!

Mai poți crede despre ea: că e un circ ambulat, de păsări, la care e înhămat un câne; că e hanul la care trag drumeții veniți tocmai dela poartă: și iarna când e văruiată de ninsoare și, sihastră, că e chilia unui călugăr lapon, sau că-i o colibă dulce de zahar pe care o cioră e un horn strâmb de vanilie.

... Cușca a fost conacul în care mă poftira ograda, pe-atunci când eram călăreț prea mic pentru câne; și mai târziu a fost cutia cu jucării însuflețite, a copilăriei mele.

Acum sînt mare, cușca e mică! Și totuși, adesori mă uit pe giamul odăii mele încăpătoare, la cânele care intră în cutia lui de scânduri, cu invidie.

Anotimpurile în Ogradă.

Cu părul galben strâns în soare, și îmbrobodit în nori; cu cerceii ciocărluilor, la unchi; cu salba sunătoare a cărdurilor de păsări, în jurul gâtului; în strai fluturător de vânt, țesut din fraged borangic de ploi și înflorit cu fluturi și albine; ținând în mâni, coșurile livezilor, pline de zarzări și de cireș, acoperite cu năframa florilor peste verdeța frunzelor; cu pași de ghiocci, primăvara vine dela țară, răsând. Și pe câmpii, și în crânguri, se întinde umbra ei de violete... N'a scârțit portița, cânele n'a bătut, nici nu s'aud pași străini! Pe unde a intrat la noi, copila pe care agrada nu și-a văzut-o de-atâta vreme?

Căsuța, cu giamurile deschise, respiră adânc, suflarea gurei care-a mozelit flori și a mușcat fructe.

Iar afară, primăvara voinică și înaltă că abia încap sub pragul cerului, se face mică, îngenuchiază, și aplecându-și chipul umed, cu șuvițe de soare pe tâmpile, dezmiardă cu palmele ei de iarbă, lung și tremurător, chipul zbârcit al ogrăzii.

De ce cad șiroaie, florile castanului dela poartă?

Plânge ograda, de bucurie că a crescut, atât de frumoasă, primăvara ei? Sau plânge primăvara, de mahnire, că și-a găsit ograda atât de gârbovă și de bătrână?

Pe dâmbul vremii, urcă zile fără număr, cu mers greoi și anevoios. Sînt plăvăanii de aur arzător, cu lungi și leneșe coarne de vînt, înjugati la carul de verdeață al verii. Pe lângă ei, umbrele lor, cul. ă legănătoare nopți albastre... Când știchiul unui trăsnet îi lovește, mugetul lor buciună jelanja drumului lung, și a împovărării iotovitoare. Și când le zărești copita incinsă, vezi soarele pe zare, și-l pierzi în nori de colb.

Munții, cu vulturi pe unerii lor de stînci, pe șold cu tolba codrilor de brad; dealurile, cu struguri în pletele lor crețe de podgorii; crîngurile, cu fluerul privighetorilor pe buza lor de frunză; șesurile, dezmiardând cu mâni de sălcii, harfa răurilor de argint: răcoarea, cu ulciorul de rouă, pe umărul ei gol de lună plină... dela olaltă își înalță graiurile de belșug în carul verde.

Ograda, prea umilă pentru falnicul alai, stă lipită de casuță, ascultînd în țărîitul greerilor, scârțîitul osiilor verii care trece. Și verdeața castanului dela poartă, nu-i dăcât pomana făcută unei biete cerșetoare.

— Ascultă! Bate cineva, la poartă!

— Nu-i nimeni: cad castanele!

... A venit Olteanul — cu coșurile pline de busuioacă, de fragă, de coarnă și de razachie — aducînd crîncia vîi or. Și am știut că strugurii copti ard în vîi, ca mii de polcandre — de aur, de argint și de aramă —, și că podgoriile pîlpăie de împurpurarea frunzelor, ca bisericile de lumini, în noaptea Invierii.

— Ascultă! Tremură cineva, la poartă!

— Nu-i nimeni: frunzele castanului!

... A intrat pe poartă căruța care vine dela livadă.

Harbujii și harbuzoacele, cu trupul lor de omăt roș, îmbrăcat în strai țărcat de brotac; mătîniile de noapte ale prunelor, brumate de razele lunii care le-a înșirat; aurul cucuet și creț al gutuelor; nucile smolite și vrîstare ca obrazul țigăncelor bătrîne; ploștele grele de must ale perelor; merele cu obrăjii aburiți de bujori și trandafiri; și piersicele, care abia mai pot strînge în pumnul lor moa'e,

SE JUCA O UMBRĂ

*Se juca o umbră de culoarea pămîntului
Cu urechile pe spate, și burta de zăpadă,
In salt se rostogolea pe trista livadă
Inflorită cu morții frontului.
Soldat și Vînat ne-am întîlnit privirea,
Ochii lui steloși — cu cei subți ai mei.
Întreba duios: „Mă, ce vrei,
Nu simți pacea cu care luna argintește Firea?”
Noaptea era pînă în funduri tremurată,
Iepurele se apropia în mușetel
Pînă „mi a fost bine” sa-l răstorn cu un glonte de ofel...
Și tăcerea s'a lăfit spăimîntată.*

*De ce a trecut — și l'am oprit să trăiască.
Nu-l mînînc, nu am avut cu el de împărțit mîncare
De ce arma din mînă, a poruncit și pîndit pierzare?
De ce inima din piept, nu poate să oprească?*

* * *

migdala dulce din sîmburul de lemn, mi-au dat de veste că 'n livezi, e vicleimul toamnei.

— Uite! Se incinge un foc, la poartă.

— Nu-i nimic: cestanul se vestejește.

Pe poartă intră scârțîind, carele cu lemne surghiunite din pămînt.

Spun buturugile bătrîne, venite de departe, că vînturi aspre au prăvălit din munți spre vîi, stîncele de lînă ale turmelor;

că din năvoadele vîjnoase ale pădurilor, s'a scurs talazul verde — al frunzelor, și — acum — cu solzi de aur și de jar — toamna foșnește sfîșîindu-se;

că nouri galbeni ca mierea și ploioși de spice, ai holde'or de grâu — în care-au fulgerat coasele, și-a rîs curcubeul brăelor coșurilor — s'au mistuit, lăsînd în urma lor pe mohorâtele ogoare, elăile ude ale ploilor;

că bruma a căzut rînită pe câmpii, și gîtul ei de lebadă a fluturat prelung pe ierburi, s'uturînd macii, și blîndele ei aripi au fulguit aburi;

că paloșul frigului a despîcat de pe grumazul pămîntului, capul de foc al luminei, și că pe ochii de amurg, genele cocorilor ce pleacă, cearcînul nopților crește...

— Cine-a plecat dela poartă oftînd?

— Nimeni: s'a scuturat castanul.

Pămîntul nins e prispa albă a unei case în care au murit copiii și bătrîni.

Sub streșina de nori nici o pasăre nu și-a făcut cuib, și cocostârcul cel de aur, care străjuia casa, a zburat...

Castanul dela poartă, alb ca spaima, cu brațele întinse desnădăjduit, vrea să oprească corbii să nu intre... unde?

A murit cineva în casuța noastră?

Cealaltă ogradă.

La capătul țîrgului, pe coasta unui deal, se întinde ograda ale cărei porți sînt deschise tuturor, de-o potrivă.

Nu-i niciun căne de pază în untrul ei. Doar o biserică scudoadă își mai trage zilele acolo, și sunarea clopotelor ei e jalnică asemenea urletelor unui căne fără de stăpîn.

Spun bibliile că e ogradă sfîntă, și că e a cerului, dar nimeni n'a văzut pe Dumnezeu mergînd prin ea.

În largul ei cuprins, dela porți și pînă 'n fundu-i, se văd doar urmele unor pași uriași, pe care nimeni nu i-a auzit: morminte. E-asa de departe de mine, ograda cea străină, s'așa-i de aproape ograda noastră!

Dar dacă mă gîndesc cum rînd pe rînd, s'au stîns, se stîng și se vor stînge bătrîni mei, și dacă îmi socot risipa zvîcniturilor din piept, ascult și văd cum om cu om, clipă cu clipă, viața caminului nostru — despă, țîndu-se de ograda — se apropie și intră de veci, în ograda cu cruci.

Ionel Teodoreanu.

POVESTEA DIN SAT.

SALTIMBANCII.

Pe strada adormită în soare
 (Soarele era sus pe cer)
 A căzut o floare
 Dintr'o fereastră închisă cu fier,
 Când a trecut o casă de lemn
 Cu un coș, cu un col scrântit, care fumea.
 După casă veneau trași de lanț trei urși de cafea,
 Pe blâni cu semn de bici
 Și cu cercei la nas.
 Unu era mare
 Doi erau mici.
 Și pe urmă a rămas,
 Doar floarea căzută în strada frântă
 Carne crudă, smulsă din răzor
 Și sub streșini a rămas o colivie care cântă
 Iar pe ceruri trențele de aur dintr'un nor.

Cercul s'a oprit în piața principală
 Lângă han.
 Vătaful a intrat — pe mâini se spală
 Bea spirt de prune. A plătit un ban
 Sau un ducat.
 Era țigan. — sau împărat.
 Și muștele mergeau pe un șervet curat,
 Și muștele umblau încet pe un șervet.

La apus cerul se făcuse violet.

Copii se întorceau din școală
 fugind cu zmee în mână
 făcute dintr'o coală.
 Iar servitoare tinere veneau cu oala goală
 Și cu braț gol, luau apă din fântână.

Dulăi lătrau
 Cât ursu mare și urșii mici
 Iși lingeau labele pline de drum.
 Căutau purici
 Sau închideau apa ochilor de fum.

Calul ostenit
 Scutura coada posac
 Cu botul până la urechi în sac.
 Copii și servitoarea s'au oprit
 Era Sâmbătă sau Joi
 La han în borcan erau bonboane noi,
 Dar toți au privit „casa pe roate“

Și-poate,
 Au stat până'n noapte, și nu s'au plictisit.

Din nimic, cercul a crescut
 Copărit cu pânză și sfori.
 Gâștele, defilând când au trecut
 Au putut să vadă tricolori
 Și un steag mare
 La intrare
 Pe care sta scris: — doi bani.

Intâmplările astea nu sunt în ori ce ani...

Se înțelege că nu ori cine putea să plătească
 Să vadă minunile extraordinare
 Foca zisă femeia din ținuturile boreale
 Numai fiindcă nu vrea, nu avea să vorbească.
 Dar ochi ei luminau întreaga față
 Când mânca pește crud, sau plutea în baia verde,
 Plină de ghia.ă.
 Și maimuțe erau.
 Strâmbându-se ca draci bolnavi adevărați
 Pișcau
 Crocodili împăiați.
 Și se mai spune de o cămilă
 Cocoșată, și cu cap pe gât de broască testoasă.
 Iți făcea milă
 Acest animal cu înfățișare neomenoasă,
 Așa cum am spus
 Deși la fel cu cel
 Pe care Regi au venit la nașterea lui Isus.

BISERICA.

Departa peste han a căzut soarele
 Pădurile o clipă s'au aprins
 Apoi porțile și-au închis zăvoarele
 Liniștea s'a întins.
 Se auzeau numai câinii, pe urmă numai izvoarele.
 Luna a nins
 Pe piața principală și pe strada unde căzuse floarea
 Ca un cireș înflorit scuturat a fost luna.
 Pe crucea bisericii a strălucit într'una.

Dimineața. Clopotele sună,
 Toaca bate, Ciorile se adună.
 Și biserica, intrată'n vreme,
 Adâncită în pământul din mormintele care cresc
 Geme,

Cântec ingeresc.
Un măr sălbatic, înfurcit
Plin de omizi
Aruncă umbră ruștă pe cărămizi
De neîngrijire necăjit.

Intr'o latură peste zid
Ogoarele întind pământ gras,
Ochii în soare se închid.
Dascălul cântă pe nas
Și lumea iese de la leturghie
Cu busuioc, colaci și azimă.
Bătrânii merg, singuri-îndrăgostiții se razimă.
Cobze ca un stup, cântă la o prăvălie.

Ceasornicul
Sforăie și bate
Vornicul unei nunți
Dă bucate
Milogilor căruții.

Subt măruț părăginit
Un glas de pisică a miorlăit
În fundul cimitirului, subt o cruce plecată
Au găsit un copil în scutece — o fată.
Și o floare roșie uscată.
(Berze pe acolo n'au venit).

BOTEZUL.

Popa avea o barbă ca un snop de grâu înroșit.
Din cartea sfântă a silabisit
Întrebă de trei ori „te lepezi de Sataha”
Și de toate duhurile lui
(Pfui, Pfui, Pfui)
Afundând în cazanul cu apă
Copila cu păr de aur și ochi verzui.

Pe urmă a fost sfat
Cine s-o crească.
Toți au tipat,
Asta fiind o pornire sufletească.
Dar cum copilei îi era foame
Și sfatul în ceartă se atâță
O femeie, căreia îi murise pruncu i-a dat tăță.

Ași mai putea pomenii, câte s'au spus
Despre circul care plecase
În ziua trecută spre apus
Când răsăritul suia peste case.
Ba chiar unii au bănuț
Că de saltimbanci s'ar lega povestea copilului găsit.

MAI DEPARTE.

Trecură multe împrejurări de tot felul.
Din gazetele citite la primărie.

Afla lumea cum stă răzbelu
Caré mergea cum se știe.

Albastru inul înflorea câmpia
Ca alt cer, subt cerul înflorit.
Ciocârlia
Din caerul unui nor răsucit,
Din care avea să fie toarsă seara,
Vorbea cu pitpalacul.
Șuera mașina de treerat
Urlau toți câinii pricepuți la lătrat,
Și cât era lună,
Se plimba numai dracu.

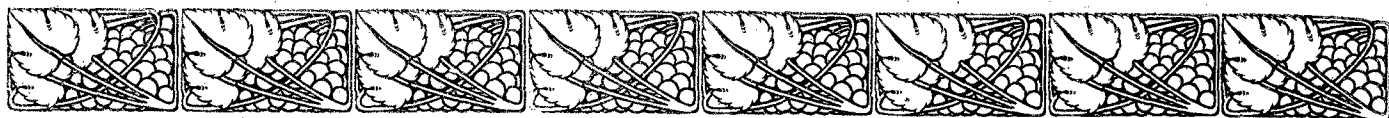
După nopțile frunzelor aurii scuturate
Urmau nopțile căderilor argintii de sticle
Și apoi, Septembrie plumbuit cu ploie.
Telegraful aduna rândunele,
Pământul își făcea covoare de foi
Și foile în moarte, jucau.

Intr'o dimineață se deșteptă alb pământul
Ca un cer
Subt nevinovăția cernulă de ger.
Puful norilor îl jumulise vântul
Care șu-ra de când îi răgușise glasul
Ținând ison lupilor în alunșuri.
Turturii luceau la coperișuri
Ca la un copil care nu-și îngrijește nasul.
Cioara pucioasă trâncănea în nuci
Suna topcrul în buturugi,
Erau mari oamenii făcuți de copii
Din zăpadă se fac oamenii cei mai bine
Și. . . .

Cât pe câmp erau albele albine
În casă greerul oflicos murise
Furnicile îl târâseră să îl gătească.
Șoarecele de câmp refugiat.
Din cauza războiului, găsise
În cămară merinde să tot trăiască
De grija câmpului scăpat.
El ronțăia, când piepturile suflau liniștite
Sau când basmul cerea ascultare, lângă foc.
Din al loc
Privea câte o dată, obrazul copilei adormite
Care
era acum, tot mai frumoasă și mai mare.

TREISPREZECE ANI.

Am să pomenesc sfârșitul de primăvară.
Treisprezece ani au trecut.
Ar fi prea mare provară
Să scriu chiar toate câte s'au făcut.
În sat erau reforme electorale,

Cucul număra în livezi
Pentru copiii școlii primare.
Pe drum porneau la pășune cirezi
Mânate de un băetan călare,
Subt frasinii cu miros de soarece și fără foi
Pe drumul care duce la zăvoi.

Pe urmă în toamnă alergau brumatele pluguri
Miriștile au ars — ca o jertfă pe ruguri.

Copila cu păr de aur se plimbă prin pădure
Și culege brândușe care n'au decât floare
Și nu mai 'ac frunze. Și dacă le smulgi
Par că nu au avut niciodată rădăcină.
Li venea să fure
toate stelele-astea — și gândea: „Ce vină oare
ai tu care răsari numai ca să fii floare — ispită”
Un cântec cât de frumos moare când e sfârșit,
Bietul cântec
Biată viață.

Broaște albe pe pântec
Săreau prin verdeață.
Din mâini, floarea cu o mână căzu vestejită.

ISPITA.

Fata cu păr de aur stătea pe gânduri.
Aici li dăduse întâlnire, în răvaș de dragoste,
băiatul arădașului.
In vis o pețise un fecior de domn în multe rânduri
Ș'atunci se spovedise popii, adică nașului.
Acum rămăsese tăcută.
Cu ochii peste ogoare în moșia bogatului
In care un țaran smucind brațul cădelușii grâu.
Pe urmă fata privea râul
Pe care trecea o plută
Cu oameni mici, care n'au să se apropie nicio dată.

„Te iubesc — dar ce-o să zică satul?”
Se legănă molatic un tei
Din șanț prin mărăcini o tuli spre câmpuri
Un pui de vulpe roșu, ca un ovrei.

Fata de frică închise ochii
Și răsând simți sărutările
Pe gât, pe mâini și în rochii...
Astfel au început pierzările

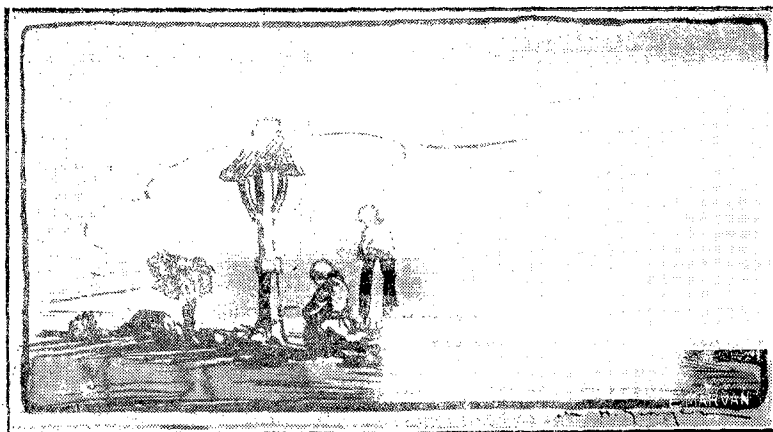
CE A ZIS SATUL.

Unii spun că fata ar fi plecat
In spre orașul de fabrici înconjurat.
Oraș negru, oraș fără cer.
Acolo copila cu păr de aur are un palat
Sau într'o casă mică cu lampă de gaz
La perdeaua roșie, de care lumea face haz
— Așteaptă pe cel necunoscut —
Satul semnul crucii a făcut
a blestemat.

ADEVĂRATUL SFÂRȘIT.

Foetul vede un nor de argint
Și deasupra sus pe cer — cine șade?
Inșăși maica Domnului.
De acolo păzește ea turma lesne căzătoarelor stele
Goana soarelui — și toate rătăcirile lunii.
De acolo privește prin ochian
Codrii verzi, galbeni, sau negri de timp;
Munții și apele
Urșii și oamenii.
Și vede copila cu păr de aur
din povestea satului
Inecată într'o vână albastră de râu
Care târăște prin pietre
Pântecul cu o legătură de drum in care a murit alt copil.
Maica Domnului ar putea să o schimbe în pasăre
Dar o lasă să fie piatră și iarbă,
Să fie piatră și iarbă,
Lângă sat.

ADRIAN MANIU.

AVENTURA.

De o jumătate de oră privea prin geamul prăfuit, lucrătorii cari reparau afară asfaltul.

Pendulul cofetăriei bătuse muzical trei, și piața încropită de arșiță de mult se golise. Domnișoara dela casă nu mai întorcea foile romanu* lui acum rezemat de o sticlă cu sirop colorat. Își înclinase fruntea punctată cu bubulițe roșii și dormita toropită. Moțăia și singurul chelner, la o masă din fund, cu picioarele răschirate; alungând din când în când muștele lipicioase cu o fluturare somnolenă de șervet.

Afară cazanul de smoală fumega acru, umbră se îngustase verticală lângă ziduri. Frunzele dafinilor plantați în cutiile de lemn de la ferăstră, atârnau neclintite. Nu adia nici o suflare de vânt. În văzduh soarele tremura jocuri orbitoare de oglinzi. Și în mijlocul pieții, în genunchi, lucrătorii răsturnau căldările cu asfalt topit, întindeau pasta ferbinte, răsuflau moleșiți cu fețele vinete, asudate de arșița de sus și de dogoarea de jos.

De o jumătate de oră nu se în dura să plece, și nu-l țintuia acolo nici zăduful acestei după amiezi de iulie, nici priveștița ce-l absorbea prost. N'avea încotro merge. cu odaia care răspundea într-o curte de spălătorie, unde zăceau vecinic întinse rufe pe frânghiile ude; nu se desprinsese încă. Prietenii la cafenea n'avuseseră când lega. Iar marea după cele dintâi două zile îl săturase cu mirosul ei sărat de pește, ierburi putrede și gudron. De altfel, până seara nici la Casino, nici la plajă nu se în-tâlnea tipenie de om. Toți își făceau siesta acasă, cu perdelele trase, sorbind băuturi răcoritoare.

Urâtul îl chinuia. Și-l chinuia apoi gânduri neplăcute. Bietele lui economii se topeau înainte de sfârșitul concediului. De mai dă odată prin sala de joc la Casino, îi sboară sub lopata crupierului și banii de drum. Frumoasă vilegiatură! Dacă asculta băeții dela Birou, ar fi plecat unde-va la munte; la aer, răcoare, brazi, și pot cristalin sub stâncă și economie. Mai ales economie. Își aminti de gulerul gras și de mânecile destrămate ale paltonului care mergea pe al patruilea an, și o amarăciune desnădăjduită îi strânse gâtulul...

O birje goală se târi de undeva leneș, căută o palmă de umbră,

PUSTIU

*Priveștița-i pleșuvă:
Un câmp cât vezi cu ochiul;
Întins pustiu și sterp.
Si nimenea... doar eu...*

*Depart, cerul frânt,
Și răzimat pe zare,
Pălind de oboseală,
Asudă cu lumină...*

*În vremi de mult trecute,
Desigur c'a lătrat
Vreun câne pe aci:
Vazduhul poartă urmă
Ruptura din lătrat.*

*Iar fără această care
Nici ploii nu cunosc,
Păstrează îndărătnic,
O n'figere de labă...*

*Și vântul a trecut,
Odată, peste câmp.
Nici asta nu s'ar ști
De n'ai putea zări,
Un dâmb ca un cucul
În capul câmpului
De vânt împintenat,*

*Cum spun, e un pustiu
De-și pare
Că s'a mutat viața,
Aiurea de pe-aci...*

*Pe câmpu-acesta a mai fost
Cândva...*

*Ceva,
Un drum...
Aceasta se cunoaște
Din urma ce-a lăsat
Ștergându-se în iarbă...
pe picioare...*

*Am mers călcând
Cu pasul tulburat.
Așa pustietate
Mă scormonise tot,
Că rost aveam să cred
Că sun a bute goală,
Când gândul mă ciocnește
În cap ca să'l ascult.
Și spaimă îmi era
Că-mi voiu vedea și inima
Pornind din mine-afară
Să fugă de pustiu,
Lăsându-mă pe-aci...*

*Oprit din nou gândesc:
Dar par'că nu-i nici timp
Prin locurile acestea...
Ori stă încremenit...
Sau poate a plecat...
Sau poate a murit.*

*Rotindu-mi ochiul împrejur,
Flori în creștet am simțit:*

*Pe un clot, odată pom,
O bufniță sașie,
Ținea în ghlare
Timpul...*

VINTILĂ RUSSU-ȘIRIANU

ocoli statuia înferbântată și se opri brusc, lângă salcâmi anemizați de secetă. Birjarul coboră cu mișcări încete de somnambul, trase coșul și-și făcu culcuș înlăuntru. Ce plictiseală! — oftă. De-ar fi găsit găsit măcar o cunoștință. Sau o femeie. Toți camarazii de birou, toamna, la întoarcere, povesteau aventuri fantastice. Femei cari cad la cea dintâi privire; dueluri împiedecate în ultimul moment, peripeții cari un an de zile, până la cealaltă vacanță, reveneau în povestirile dela aperitive, de fie care dată complicate cu noi și miraculoase amănunte. El nu întâlnise însă nimic. O singură femeie, cu părul din caleafară oxigenat și cu genele prea văpsite, îl privise o clipă la restaurant cu ochi ce invitau. Apoi îl măsurase din creștet până în tălpi, își oprise ochii la pălăria cu paiul îngalbenit din celalalt an, și-i întorsese desamăgite spatele. Îl cântărise și-l găsisse fără îndoială prea săracuț și poate prea trecut

pentru o aventură. La plajă, o fetișioară cu trupul mlădios și crud de adolescent, îl ademenise de asemeni. Dar în jurul ei roiau tineri cu obrajii fragezi, cu hainele croite după ultimul jurnal, cu privirile impertinente. Unul rostise o glumă pe socoteala lui desigur, căci toți întorseseră capetele spre dânsul și fata isbucnise în hohot. Plecase furios, și numai seara se simți răzbunat când îl zări la masa de Țaccara, asudat și roșu, cu pudra ștearsă, scutărându-și buzunările într-o „passă“ până la ultimul ban.

La acestea toate gândea măhnit. Iar încruntarea dintre sprincene nu se destinsese decât când, din celalt capăt al pieții, dincolo de fumul turbure al cazanelor apăru vedenia albă a unei femei. Trecătoarea traversa strada cu pași mărunți de pisică și după jocul elastic al șoldurilor, înainte de a-i zări capul ascuns până la sâni sub dantela umbrelei, și-o închipui de îndată

frumoasă și ispititoare. Când se îndreaptă spre cofetărie inima-i svâcni fără voie. Cine știe? Poate e în sfârșit »aventura«. Să aibă și el ce povesti... Își pipăi cravata, puse picior peste picior potrivindu-și dunga pantalonilor și luându-și un aer obosit, pe care și-l găsea de-o rară, dinstincție, așteptă. Femeia închise umbrela, o clipă șovăi nehotărâtă apoi răcoarea dinlăuntru o ademni. Chelnerul tresări pe scaun, iar domnișoara dela casă își compuse un vag surâs profesional.

Pașii necunoscutăi răsunară pe parchet vioi și tineri. El o privi cuceritor. Avu însă o primă desamăgire. Femeia se îndreptă spre celalt colț și se așeză la masă cu spatele spre dânsul, ca și când n'ar fi existat. Asta îl necăji. Încerca nerăbdător să dea semne de viață tușind. Odată timid; a doua oară mai tare și răsfoind sgomotos un ziar. Apoi ceru chelnerului țigări. Un bărbat care fumează, poate avea un aer interesant, după cum aruncă rotocalele de fum și după cum scutură scrumul cu un gest plictisit... De ar fi mai aproape, ar întreba dacă nu o supără fumul, ar cere invoice. Doamna ar răspunde zâmbind, el ar mulțumi cu grație, s'ar lega conversație, de aci prietenie, de aci... Câte, câte nu se pot întâmpla, pornite de la o simplă țigare?..

Dar necunoscuta savura înghețată, cu spatele întors, cu figura ermetic ascunsă în umbra pălăriei... În oglinda din față ar vedea-o însă bine. Poate îl și privea de acolo. Femeile sunt obicinuite numai cu viclesuguri de astea. Și își potrivea scaunul pentru a o zări măcar din reflexul sticlei. Acum o privea în oglinda înclinată, de sus până jos, gata parcă să se pravale de pe scaun. Are s'o fixeze încăpăținat, până ce uităturile se vor încrucieșa, și atunci are să-i surdă... Își netezi mustața țepoasă. Dar când femeia, odată înghețată terminată, ridică ochii; el nu-și putu înăbuși exclamația:

— Nina!..

Femeia se răsuci pe scaun, deschise ochii întrebători, roși puțin sau păru că roșește, apoi se înėjoarse la loc, nepăsătoare. Totuși șra Nina. Si cât de întinerită încă; te elegantă, cu ce privire catifelată ci cu ce buze cărnoase!.. Nu-l recunoscuse? Privirea ei nu spusese nimic, trecuse ca pe deasupra unui obiect neînșuflețit, iar mâna

care se juca cu lingurița argintată nu tremura de nici o emoție... Dar era ea. Se miră cum n'o ghicise după mers, după legănarea trupului, după mișcările cu care își rezemase umbrela și-și aruncase pe scaun geanta cenușie. Aceleași toate... De unde însă să se aștepte la asta? Pentru el nici nu mai exista. Sunt ani, șapte sau opt de când nu se mai întrebăse unde e, ce face. O ștersese definitiv din amintire. Și iat-o cu aceleași gesturi, cu aceiași uitătură pe care știe să și-o facă nepăsătoare și rea. Și cât de bogat îmbrăcată... De unde?... Nu cumva?... De când s'au despărțit, nu i-a scris un rând, nu i-a cerut un ban. Cu ce trăise? O știa în orașul acela Moldovenesc, întoarsă acasă, hotărâtă să se mulțumească cu o numire modestă, la o școală oarecare. De unde ajunsese aci? Se măritase? Luxul acela însemna un bărbat bogat; ori lunecase și făcea parte din cele câteva zeci de femei cari-și ofereau iubirea, în fiecare seară pe terasa Cazinoului?

Întrebările îl asaltară fără șir, îi scuturară gândurile lăncezite de căldură și fu surprins de interesul acesta pentru o femeie pe care jurase să o uite, pe care o și uitase demult, definitiv... Dar n'ar fi oare cavalereste acum, când între dâșlii nu mai poate fi nici o urmă de dușmănie, să treacă la masa ei, să o salute ca o cunoștință veche, să-i spună câte-va cuvinte indifferente și politicoase, să pară civilizat? I-ar arătă așa, cât de puțină dreptate a avut atunci. Ar vedea că nu e prost crescut, brutal, mojiic, așa cum îl zugrăvisse la proces. I-ar spune chiar că nu mai are nimic împotriva ei, ar fi generos, și și-ar recunoaște greșelile...

Pentru a prinde coraj, aprinse altă țigare. Croi un plan simplu. Își va face drum la casă, va cumpăra ceva, (niște pastile de mintă, tot îi spusese doctorul să rărească țigările) — la întoarcere se va face că o recunoaște abia atunci și ar părea surprins. Fusese nevasta lui, de unde atâta timiditate cu o femeie, cu care doi ani dormise în acelaș pat? Întârzie la casă; la pachetul de pastile adăogă o cutie de bomboane, câte-va batoane de șocolată, — nu știa nici el ce va face cu acestea toate. Ar fi luat prăvălia întreagă numai să amâne. Când însă fură invelute și șnuruite; când domnișoara cu bubulițe roșii pe frunte îi dădu restul, desvelindu-și dinții stricați într'un surâs de mulțumire, nu mai avu încotro. Se întoarse pe lângă mese în fața femeii, salută cu o înclinare exagerată, decis să pară totodată familiar și ironic:

— A, bonju' Nina!

— A...

Femeia fu sincer surprinsă, sau jucă admirabil comedia. Îi întinse mâna cu miros de verveină, și îl privi fără curiozitate, drept și tăios.

El sărută vârful degetelor, teatral, cu respirația înăbușită odată de emoție. Parfumul ei îl amețise. Amintea dintr'odată, atâtea! Și ce tinerețe! Nu știu ce să spună.

— Strașnic zăduf...

Și rămăse în picioare stângaciu și nehotărât. În ochii Ninei, luci o clipire malițioasă. Ori i se păru numai. A fost ridicol. Se face de răs. Simți sângele roșindu-i fața, și învărtind sfœara pachetului pe deget, căută altceva:

— De când pe-aci?

Altă prostie. Femeia făcu cu lingurița un gest care însemna „ce

importă?" În oglindă se văzu stupid, în picioare, cu pălăria în mână, cu gulerul cămășii murdar — nu-l schimbasese dimineată din economie; — și gândi că poate la spate chelnerul și casierita îl privesc batjocoritor. Trase un scaun și luându-și curaj:

— Îmi dai voie!..

Umerii femeii se strânseseră în semn de indiferență: „Poftim dacă voești, mi-e perfect egal“.

Câteva clipe își găsi de lucru așezând pachetul pe masă; îndreptându-și dunga pantalonilor; apoi nu găsi iarăși nici un cuvânt Rosti într-o doară:

— Mizerabilă înghețată au ăștia...

Femeia surâse acum de-al binelea:

— Tot nemulțumit?

Bucuros că i-a smuls o vorbă, protestă.

— De feii. Am fost întotdeauna luat prea ușor... Dar spune drept, înghețată-i asta?..

Ea însă nu-i răspunse, și nici nu-l asculta. Cu ochi iscoditori, îi cercetă cravata ieftină; gulerul murdar; hainele păstrând încă un vag miros de benzină; dunga pantalonilor strâmbă și ciorapii verzi, de ață. Examenul acesta rece, îl duru. Îi amintea femeia dela Casino. Sărăcia îi păru mai mizerabilă alături de vestmintele scumpe, de umbrela de dantelă, de pălăria cu paiul fin și de ciorapii ei transparentți de mătase. Gândi că altădată ea îi cumpăra cravățile, îngrijea dimineata de gulerul curat, îi trimitea la croitor să-și comande primăvara alt rând de straie. Își aminti cum dimineata îi pregătea batista stropită cu verveină, îi peria pălăria, îi lega funta cravății și-i cerea, singura grație: la întoarcere să-i aducă mănunchiul „ei“ de flori. Toată intimitatea aceasta pe care el o nimicise, îi veni în minte dureros. Îi cuprinsese o dorință copilărească, și acum zădarnică, să-și ceară iertare, să-i explice toate neînțelegerile de atunci. Fusesse nebun. Îl târau prietenii la petrecere, pierdea lefa în cărți, era în vecinică goană după bani... Asta îl enerva, îl făcea să-și piardă mințile; ea nu-l prețuisese... Invărtind între degete pălăria îngălbenită din cellalt an, nu știa cum să găsească cuvintele îndestul de pocăite și pline de emoție. Și-apoi privirea aceasta atât de indiferentă. Putuse uita oare pentru totdeauna fotoliul ei dela fereastră; grădinița cu cele două rânduri de

AMURG PĂSTORESC

Intr'o vâlcea cu ierburi mari de
Păstoru-și paște oile din turmă; —
Răsună iarba'n troscoate mărunte
Și mieii sburdă răslejiți, în urmă.

Când soarele din dromu-i se oprește
Însângerând săgețile din nevăzutul

Atunci păstoru'ncetșor pornește
Spre stână, turma să și-o 'nchidă'n

Și 'ngenunchiați, ca pentru rugă
Prind mieii toți din ugere să sugă.

GEORGE BAICULESCU

rozete, năpădite acum de bălării; primul an în care fericirea lor n'a fost cu nimic turburată? Nu are nici o emoție, nu simte ca dânsul în clipă aceasta, golul care îi taie cuvintele și i-a uscat ochii?

Tăceau amândoi.

Dânsul pândind pe figura ei un tremur de pleoape, o strângere înăbușită de buze. Dânsa privind prin oglindă, un punct nevăzut.

Și nu se putu opri să nu o admire. Era nespuse de frumoasă așa, nepăsătoare, tare, absentă, streină de el. Gândi la gura arsă din ceasurile când o frângea în brațe, când se încleșta de dânsul, când părul desfăcut pe perne i se înoda între degete. O văzu în ascunzișurile ei intime, și-i păru imposibil și monstruos să se privească acum ca doi streini, să nu-și găsească ce spune, să schimbe numai banalități. Nu simțea, nu gândea ea nimic? Era așa de tare să-și birue tremurul, ori n'avea ce ascunde? lubește pe altul, altul îi sărută buzele strânse acum cu dispreț, altul își înoadă degetele în părul ei?

Strivit, se topise pe scaun, mizerabil, îmbătrânit, sărac, ridicol și incapabil să scoată o vorbă.

Simți că trebuie să plece. Dar ar fi vrut mai înainte să găsească un cuvânt cald, să alunge amintirile urâte, să se despartă ca doi prieteni, dintre care el, cel mai nenorocit se simțea și cel mai generos. La ce-i folosea ei trufia această; când îl vedea unilit? Se gândi că ar mișca-o poate, de i-ar

povesti viața lui fără întâmplări îngrădite între casă și birou. Gândi să-i spună cât de goală e casa când vine târziu și istorit seara, unde nimeni nu-l așteaptă acum. Trandafirii sădiți de ea s'au uscat; unul singur, acel alb care înfloreste până când cade bruma, în Octombrie, i-a rămas unica poadoabă a grădinei. Macar aceasta amintire n'ar lăsa-o poate nepăsătoare...

Și îngână șoptit:

— Stii, trandafirii...

Dar nu sfrârși. Goama unui automobil mugi afară. O fetiță cu pașii ageri de tânără vietate sălbatecă năvăli cu o rachetă de tenis în mână. Scutură pletele brune o clipă, nedreptinsă cu întunecul dinlăuntru, îi văzu și se repezi sgomotoasă:

— Mergem maman? Miss așteaptă în auto..

Apoi în fața streinului se opri rușinată.

— Fie-mea!

Fata făcu o reverență, măsură cu o privire de politeță disprețuitoare domnul acesta necunoscut și sărăcăcios, și bătut nerăbdătoare din picioare, alintată:

— E târziu maman!

Se ridicară. Femeia îi întinse degetele subțiri. Îl întrebă, nu înțelegese, în bataie de joc sau cu milă:

— Nu aveai să mi mai spui nimic alt, decât despre „zăbuseală“ și „înghețată“?

El ne găvind nici acum ce răspunde, o întovărăși mut până la ușe. Fetița dresată repetă reverența. Apoi mașina își mișcă carapacea sonoră de metal, ocoli statuia încinsă de soare, și coti după ziduri. Piața se goli iarăși. Undeva pe o stradă depărtată plânse lung, în tăcerea moartă a după amiezii o caterincă de cerșitor.

Se așeză la loc și fără nici o voință, începu să privească din nou prin geamul murdar lucrătorii cari reparau asfaltul. Trăsura de sub salcâmi prăfuiți dispăruse. Dar lucrătorii terminaseră bucata de adineauri, presărată acum cu nisip alb, și-și mutaseră căldările cu smoală atături. Pe buze simți încă o suflare de verveină. Aprinse o țigară s'alunge parfumul supărător, și părea foarte îngrijorat de mersul lucrărilor de afară.

Domnișoara dela cassă, răfoi romanul.

Cezar Petrescu.

ARHIVA PETRU ȘTIINȚĂ ȘI REFORMA SOCIALĂ. An. III, No. 1. Organ al institutului Social român.

Spre deosebire de celelalte „Arhive” a căror menire pe lume pare a fi să zacă cu foile netăiate în rafturile bibliotecii, sau aruncate de colo, colo, pe colțul meselor până își decolorează coperta și colțurile se răsucesc; — Arhiva institutului social român e smulsă din vitrină cu nerăbdare. 160 pagini de text tixite mărunț cu studii, recenzii, proiecte și buletine și totuși citite din scoarță'n scoarță; — Iată o adevărată minune! Ea se întâmplă totuși, spre îndoita cinste, a minții agere și mânei harnice ce adună și sistematizează acolo materialul ales; și spre tot atâta cinste a lectorului, care — dupăcum face dovada — nu e atât de superficial și grăbit cum nedrept îl zugrăvesc indeobște publicațiile cu tirajul din alte pricini sleit.

Acest număr aduce contribuția d-lor Geza Kiss, fost rector al Universității din Debrecin și Eugen Erlich, fost rector al Universității și decan al Facultății juridice din Cernăuți. Importanța acestei prime colaborări la o publicație românească a savanților decurând de veniți cetățeni români, nu poate scăpa lectorului. E cel dintâi pas spre o apropiere intelectuală, care se face deasupra și înapoia stângacelor tentative oficiale. Cu studiul de o neprețuită însemnătate a d-lui Erlich, ne vom ocupa în numărul viitor.

Dl Geza Kiss, analizând raporturile între „Drept și Sociologie”, aduce din nou în discuție mult desbătuta problemă a importanței și rolului sociologiei, pentru jurist. Între partizanii „metodei sociologice” și credințioșii vechei „metode dogmatice”, urmează de mult o vie polemică. Deoparte și de altă însă discuțiile păcătuiesc prin aceleași exagerări extremiste; între care calea dreaptă nu poate fi de cât și cea mijlocie. Pentru a preciza raporturile dintre drept și so-

ciologie, dl Kiss Géza, face mai întâi deosebirea între cele trei principale ramuri ale dreptului.

I. Politica dreptului, adică legislația, unde nu mai poate fi vorba de „formalism neproductiv” fiindcă legislația nu e decât o manifestare a sociologiei aplicate. Codificatorul năzuește să construiască fenomene de viață și se inspiră direct din elementele și raporturile sociale.

II. Filozofia dreptului, care de asemeni se întâlnește adesea cu sociologia. Discuțiile se dau aci numai pe teren terminologic. „Filozofia dreptului are nevoie de datele sociologiei, cari înseamnă realizarea adevărilor științifice referitoare la viața societății”.

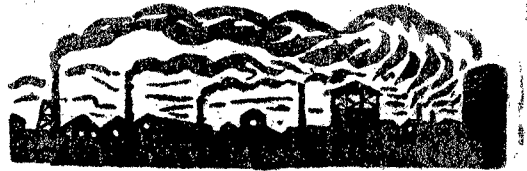
III. În știința dreptului pozitiv, adică în aplicarea dreptului, problema se complică.

Interpretarea dreptului pozitiv și aplicarea legilor pe baza sociologiei, implică o reformă radicală a însăși metodei științei de drept, susținută atât de școala franceză ce s'a pronunțat pantru o cercetare liberă științifică (libre recherche scientifique) cât și de teoreticianii germani ai dreptului liber (Freie Rechtschule, Freies Recht, Freie Rechtsfindung). Aceștia cer ca judecătorul să poată judeca și împotriva legii, când e nedreaptă sau contrazice împrejurările sociale și economice.

În aceste limite, metoda sociologică, nu poate fi considerat ca o reformă sănătoasă, ci e o denaturare a însăși esenței dreptului.

Când însă utilizarea cercetărilor sociologice se poate face fără violarea legii; — atunci discuția devine posibilă. De fapt, lupta se dă între două opinii, cea a interpretării pragmatice a legii nefăcându-se nici o deosebire între interpretarea filologică și „hermeneutica juris”, și între părerea opusă acesteia după care dispozițiile legii nu fac întregul cuprins al regulilor de drept, rămânând numai să se vadă de unde se completează lacunele dreptului scris. În primul caz nu poate fi vorba despre un raport între drept și sociologie, judecătorul după această dogmă fiind limitat la o funcție logică și la un simplu aparat de subsemnare. Voința legiuitorului ca principiu de interpretare, e fără reală valoare, sistemul a dus la simple sofisme.

Considerând însă legea, nu ca o operă individuală emanată de la persoana legiuitorului, ci ca un

product social; atunci revenim la metoda sociologică „în însuși interesul intenției adevărate a legii”. Judecătorul înafară de litera codului trebuie să cunoască și elementele constitutive ale legii scrise, adică după cuvântul lui Laband: „relațiunile, aranjamentele și situațiile economice existente în societate, (cari) sunt presupunerile naturale”. Un adevărat jurist trebuie să fie un expert al vieții sociale.

Această din urmă metodă sociologică, e moștenire română și greacă; e metoda care a născut „dreptul echitabil”. Principiul fundamental al dreptului român fiind aplicarea dispozițiilor legilor conform obiceiurilor sociale, judecătorul trebuie să țină socoteală de elementele sociale și obiceiuri, creind reguli concrete, jurisprudențe cu putere de lege. Principiul echității în sensul filozofiei lui Aristoteles și al dreptului roman a fost recunoscut de știința dreptului modern. El există cu oarecare denaturare de senz și în codurile noastre, cari prin dispozițiunile sale silesc judecătorul să fie în vecinic contact cu viața socială.

O reformă spre interpretarea echitabilă a legilor se impune, și aceasta în baza cercetării fenomenelor sociale, cari trebuiesc folosite nu numai pentru aplicarea practică a legilor, dar luată în considerație și în studiul teoretic al dreptului. Astfel problemele pur teoretice vor trece pe al doilea plan sau vor dispărea; iar în locul lor se vor discuta numai posibilitățile reale și practice. Dreptul va sparge îngrădirea purului dogmatism și va deveni o știință de realități.

Ca un pios omagiu adus memoriei lui A. D. Xenopol cu prilejul aniversării unui an dela moarte, *Arhiva*, publică două fragmente din autobiografia postumă și înedită a marelui nostru istoric și sociolog. Fragmentele, — intitulate „Confesiuni asupra spiritului în care s'a scris istoria românilor și asupra chestiunii țărănești” — ne arată cum A. D. Xenopol, înainte încă de a cerceta natura istoriei și a reflecta asupra naturii disci-

plinei căreia își închinase viața; din instinct, începând a scrie Istoria Românilor a executat „în mod inconștient ceace mai târziu reflexia și cugetare aduse la înflorire în mintea sa”. Marele merit al vastei sale lucrări, a fost cercetarea în tot lungul Istoriei a dezvoltării clasei boerești, producției și bogăției țărilor, clasei țăranilor, așezămintelor sociale și juridice, modului de ocărnuire, stării financiare, moravurilor și deprinderilor, literaturii laice și bisericesti; — toate întâia oară studiate amănunțit și puse în legătură cu mersul obștesc al progresului. Această concepție istorică trebuia să-l ducă și la concluziile formulate în cercetările sale asupra chestiunii țărănești.

Interesante cu deosebire, — acum când se supralicitează de către toate partidele pe chestia agrară — ne apar părerile marelui dispărut în aceasta privință. „...nu este îndestulător să se sporească și întărească proprietatea mică. Este neapărat (nevoe) ca cea mare să fie redusă așa ca să nu mai fie boer și țăran, ci proprietari care își cultivă ei singuri, nu numai decât cu brațele lor, dar prin îngrijirea lor, pământul posedat de ei. Este o întocmire păgubitoare ca marii proprietari cari posedă întinderi însemnate de pământ, pe care-l arendează, ca să treacă în țară străină, sărăcind pământul țării prin cheltuielile venitului în străinătate, iar arendașii să stoarcă țărna și pe țăran de ultima lui vlagă”.

c. p.

REVUE BLENE. A. 59 No. 14. — Paris. Ocupându-se de romanul spaniolului Blasco Ibanez, cunoscut și la noi în câteva traduceri fugare de când ziarele au trebuit să renunțe la foiletonul-roman de senzație sau detectiv, dl André Bellessort face câteva constatări de importantă valoare critică.

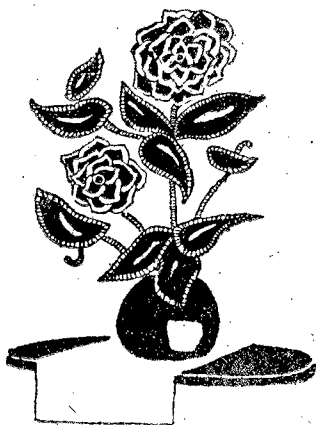
Romancierul spaniol și-a căpătat reputația mondială de astăzi prin intermediul limbei franceze și în urma celor două mai recente ale sale lucrări: *Les quatre Cavaliers de l'Apocalypse* și *Les Ennemis de la Femme*, ambele cu subiect de războiu, și nu cele mai reușite ale sale. În limba franceză se găsesc traduse *La tragedie sur le lac*, *La Horde Les arènes sanglantes* și *La Baracca*.

Cele două din urmă romane sînt socotite de dl Bellessort ca

cele mai reușite lucrări ale lui Blasco Ibanez, pentru faptul că ele păstrând atmosfera în care a crescut și trăit autorul, îl ajută a îmbina calitățile sale de admirabil scriitor descriptiv cu reale observațiuni psihologice.

În celelalte romane ale sale scriitorul spaniol se lasă antrenat de patima culorii, personagiile neservindu-i decât ca pretexte în acest scop. Desigur însă că o reîntoarcere la adevăratul roman, atât de bine ilustrat de La Baracca, se poate lesne nădăjdui la un scriitor de valoarea lui Blasco Ibanez.

Revista ne mai dă un bine documentat articol asupra Crizei actuale a relațiilor franco-engleze datorit d-lui Charles Lallemand, membru al Institutului Franței și al Asociației Franco-Grando-Bretagne; un admirabil articol informativ și interpretativ asupra *poeziilor războiului* semnat de dl Lucien Maury, și alte articole politice sociale, econonice, literare semnate de personalități de seamă, ca și un bogat material informativ asupra mișcării artistice și literare în Franța și străinătate.

„NAPKELET”, An. II No. 14, Cluj, 14 Iulie, 1921.

Numărul recent al acestei apreciate reviste ungurești aduce pe lângă bucați literare reușite un prea bogat material informativ, privitor la literatură și alte arte, pre-um și la chestiunile sociale.

Insistăm asupra prea frumosului >Psalm< al dlui Edremund Mihály, din care credem de cuviință să cităm:

„O câte suflete palpită
în mine,
pentru că ești legea celor
douăzeci și doi de ani petrecuți
în continuă beție, iegea

care m'a făcut om, isvoritoarea
de forțe neștiute, femeie!

Ție îți etaleză acum matemitatea
primăvărată florile,
iar eu trăesc în văpaea
ce se descompune, în timp,
și-mi sunt frați oamenii.

Tu ești evenimentul pământului,
elementul lui,
iar eu nu sunt decât om.

Astfel îți sunt eu,
și mă minunez, că poți să
mă iubești”.

Poate nici o altă artă n'a înregistrat atâtea vădite schimbări de directive ca pictura, a cărei istorie este cea mai eclatantă icoană a sbuciumărilor pentru manifestarea acelei misterioase combinațiuni care este materia și sufletul. Curente înregistrate până astăzi de această artă sunt atât de multe, încât laicul rămâne desorientat în fața lor. De aceea credem nimerit să trecem în revistă aceste curente, urmând pe L. Uitz Bela, care face caracterizarea lor în acest număr al serioasei reviste maghiare.

Întâiul curent este cel realist, continuat de naturalism, care în opoziție cu întâiul are de scop manifestarea unui întreg și nu a câte unei singuratiche părți. Naturalismul a fost urmat de impresionism, care nu se oprește la descrierea materiei, ci încearcă să arate impresiunea cauzată de aceasta, adică partea întinsecă a lucrurilor. Acestuia-i succede postimpresionismul lui Gangiu și Cesanne cari, iarăși, dela impresiuni dispartate se ridică la impresia întregului.

Urmează futurismul adică direcția care manifestă lucrurile în acțiune (cal în fugă, stradă ce forfotă etc.) reprezentat de Severini, Boconi, Karra etc.

O reîntoarcere la materie înseamnă ivirea cubismului; acesta însă nu reprezintă lucrul cu întregime ci compozițiunea întrînsecă a lui.

Este reprezentat prin Leger, Gleizes, Picabia—Picaso etc.

Acestuia îi urmează simultanismul care spre a vivifica acțiunea, aduce într'un singur spațiu acțiunile din mai multe planuri.

Toate curente de până aci încătușau pe artist, astfel că lumea a trebuit să se gândească, și abia acum, la o direcție care să dea libertate de manifestare și acțiune eu-lui. Astfel s'a ivit curentul expresionist, curentul zilelor noastre,

singurul chemat să însemneze epocă, întrucât e în conformitate cu ideologia noastră, a celor de astăzi.

Cel mai tipic reprezentant al acestei direcții este Kandinsky, căruia îi urmează: Chagall, Paul Klee, Frank Marek etc.

Mai sunt patru curente: dadaismul: negarea eu-lui și-a manifestărilor acestuia prin materie; (partizani: Georg Gross, Hülsenbeck etc); chipurile März, adică curentul pozitivist: aducerea pe tablou a obiectelor adevărate: lemn, fier, etc.; suprematismul: redarea părților celor mai infime: moleculele; și, tatlinismul: manifestarea nemijlocită a puterii moleculelor în plan și spațiu.

Poezii mai semnează Becsky Andor (Rugă de seara către mama mea) și Ormos Ivan („Imi întind mâna spre stele”); apoi bucăți în proză de Maroi S., Nagy Danvel, Nagy Al. etc.

Articole critice și informative: Scena rusească din veacul XX. (de Faludi Iván). Politica minoritară în statele sucsoare; Calea ce duce spre arta viitoare etc. Apoi o cronică bogată despre revoluționarismul lui Dostoievsky; romanul portum: „Memoriile Satanei al lui Andriew, beleartele în Rusia sovietică etc.

»PASZTORTÜZ«. An. VII. No. 25, Cluj, 15 Iulie 1921.

Revistă mai reacționară decât precedentă, însă destul de îngrijită și bogată. Bucăți de: Maria Cerde: Toast prințesei Durerea (poezie), Kovács L.: Nașterea Venerei (sceneta), Maksay Albert: Seară la țară (poezie nouă reușită); Balogh: Directive, idei și lozinci în dezvoltarea socială (o trecere în revistă a curentelor sociale), apoi proză și versuri de: T. Imets B., Bardocz, Bartok, Szabolcska, dintre care relevăm pe a acestuia din urmă; apoi un roman în continuare și bogat material informativ.

Dintre cronici relevăm: înființarea unei societăți literare săcuesti la Odorhei, cu denumirea: Soc. literară Orbán Balázs; — despre poezia ungurească veche și nouă, de Szabolcska, în care poetul ti-

mișorean constată că idealul poeziei e veșnicia și nu o perioadă de modă literară și arată că mania poeziei noi nu este ungurească, totuși în nici o literatură nu s'au scris atâtea poezii și literatură de potlogărie ca în cea ungurească. Combate apoi părea acelora cari cred că poezia este internațională.

I. T.

DIE WELTBÜHNE. Iulie 1921. *Bündnis-Politic*, un articol de Olav Olsen, în care arată că formațiunile politice actuale ale marilor Puteri, nu mai corespund și intereselor lor de astăzi. În special Anglia se orientează spre noi alianțe, deoarece ea și-a satisfăcut toate interesele cari derivau din tratatul dela Versailles și acum tinde să formeze o nouă constelație politică, care să i servească interesele ce le are în Extremul Orient și în Oceanul Pacific.

Die Kinder in Soviet-Russland, de Elias Hurvitz, în care se descrie starea mizerabilă a copiilor de pe urma creșterii în coloniile de copii. Din 2 milioane de copii câți se aflau la începutul anului 1920 în coloniile de copii ale sovietelor, au rămas la sfârșitul anului, numai 300.000 de copii! Un milion șapte sute mii, au murit, sau au fugit, preferind să cerșească! Bolile sexuale printre copii sînt foarte răspândite, deoarece fetele practică acum prostituția în Rusia, — în Rusia în care prostituția a fost desființată oficial, dar în teorie practică încă dela 10 ani.

Din statisticele oficiale ale ministerului sănătății publice, rezultă că din 100 de bolnavi de boli venerice, numai 40 erau adulți, iar restul de 60 minori sub 15 ani.

Incă o binefacere din cele 1001, făgăduite de bolșevici.

Der Mensch Max Hölz de Hans Bauer, prin care autorul caută să dovedească că condamnatul pentru tâlhărie, omoruri și incendiere, Max Hölz, era un inspirat, un haiduc în felul lui Iancu Jianu, care lua dela bogați și înbogățiți, pentru a ajuta pe cei săraci. Lui nu-și oprea nimic din prăzile sale. Locuia însă într'o vilă foarte somptuoasă din cartierul aristocratic, — din motive strategice, explică autorul.

În *Strindberg in Paris*, Ferdinand Lion susține că Parisul a descoperit abia acum pe Strindberg, după ce Berlinul l-a consacrat acum zece ani.

DIE GROSSE BERLINER 1920, de Hans Siemen, sunt considerațiuni asupra artei actuale germane, suscitade de expozițiunea dela Berlin. În general, spune autorul, toate genurile de pictură cu nume care se termină în »isme«, nu fac decât să învedereze mai clar superioritatea și siguranța viziunii clasice.

În general, această revistă socialistă, care nu tratează totdeauna toate problemele, mai ales cele politice, — obiectiv, — prezintă un material interesant expus într'o formă foarte vie și viguroasă, și pe alocurea chiar originală.

DEUTSCHE RUNDSGHAU, Iul. 1121.

Un studiu interesant:

Atitudinea Asiei de est față de răsturnările din Europa centrală, de dr. Karl Haushofer din München, în care se tratează despre măsurile ce trebuia să ia Germania pentru a aplica din nou planul unei politici economice active în extremul orient.

Till, o nuvelă de Paul Smidt. Diferite alte bucăți literare și eseriuri politice, cu o tendință marcat dușmănoasă Autantei, căutând a exalta sentimentul de mândrie și uneori chiar de revoltă al germanilor învinși și reduși la pretențiuni mai modeste. Materialul de recenzii, critici și informațiuni literare și politice, variat și foarte bogat.

I. P.

A sondațiunea pentru literatura română și cultura poporului român, a cărei activitate pe terenul cultural și național nu o poate prețui niciun omagiu, a pornit o vie și puternică ofensivă culturală. Era și timpul. Intre atâtea alte dureroase urmări ale războiului, desinteresarea față de cultivarea inimii și a gândului cel bun e poate cea mai tristă. Activitatea statului, hârțuit încă de multe nevoi sociale ce trebuiesc împlinite, e neputincioasă. Opera de regenerare trebuia să vină din afară de el, de la inițiativa privată, mai degajată în acțiune și cu mai bogate mijloace de realizare. Și nimeni nu era mai indicat decât această societate cu un caracter atât de original românesc, „Asociațiunea“.

Trecutul ei de aprigă luptă în împrejurări vitrige de viață, organizațiile ei multiple răspândite până în cele mai necercetate ținuturi românești ale Transilvaniei și mai ales acea forță morală care este armata ei de forțe intelectuale îndelung selecționate, ne îndreptățește să vedem realizat acel mare program de activitate care ni a fost adus la cunoștință odată cu lansarea loteriei prin care se vor strânge fondurile.

Cât despre reușita materială a acestei întreprinderi nu stăm niciun moment în culpă. Am avut în atâtea rânduri prilejul să cunoaștem calitatea morală a poporului românesc. Poporul acesta care n'a părăsit niciodată „Asociațiunea“ când opera ei trebuia să se opună tuturor opresiunilor stăpânirii maghiare, nu o va părăsi nici astăzi când ea poate porni nestânjenit la împliniri pe cari nu le-a putut realiza în trecut, și cari astăzi sînt o necesitate în sufletul fiecăruia simțite.

Cu începere dela 1 August au „reinviat“ la Vălenii de Munte instructivele cursuri de vară, născocite de spiritul atât de complex al dlui profesor Iorga.

Din necesitatea bogăției de cunoș-

tințe a savantului, în acea atmosferă de munte, nevicată de niciun Cozinou ațător de poftă josnice, trecutul prăfuit al neamului va recăpăta viața care să purifice sufletele intelectualilor ascultători după un an de istovitoare muncă.

Cursurile dela Văleni sunt o *vi-legiatură* aleasă, și reluarea lor împlinirea unei lipse continuu simțită, cu atât mai mult astăzi când acel »românism integral« capătă tot mai grele lovituri, fie din cauza unor neînțelegeri trecătoare, fie din cauze străine lui. Și într'un caz și în altul se simte nevoia unei complectări, caracterizată admirabil în „chemarea“ dlui profesor N. Iorga.

„Cursurile de vară, spune dsa, nu pot avea drept scop, astăzi, decât să lămuriască repede, în puncte esențiale, problemele de azi ale României, iar față de conlocuitorii de altă limbă, prezentarea acestui *Vechiu-Regat* și în genere a poporului român în ce are el mai generos și mai interesant“.

Acel ce a luptat cu atâta originalitate și tragere de inimă la pregătirea sufletelor în vederea unirei, nu putea să lipsească astăzi din agrenajul operii de unificare morală, și când a venit timpul potrivit pentru aceasta s'au reluat cursurile dela Văleni.

Într'un ziar bucovinean, „Glasul Bucovinei“ cineva ne povestește cu o justă indignare, care ar fi fost și demnă dacă nu lua caracterul uricios al polemicii politice, cum la Suceava în Biserica Mirăuților chipul plarid între favorițele cărunte ale lui Frantz Iosef e străjuit pe peretele din stînga bisericii de icoana Maicei Domnului și cea a sfântului Ioan.

E o profanare care nu a putut fi înlăturată atâtea vreme cât sceptrul habsburgic stătea ca o amenințare pe cugetul resemnat al credincioșilor români, dar care astăzi nu are nici un cuvânt să mal dăinuiască.

Și nu e singura pe care o cunoaștem. În bătrânele mănăstiri ale Moldovei basarabene și bucovinene, zidite pe pioșenia boerilor și domnilor temători de Dumnezeu, acolo unde mâna asupritoare a stăpânilor străini a izbutit să îndoaie orice împotrivire, chipurile țărilor ruși și al habsburgului de la Viena stau nesupărate de nimeni pe zidurile bisericilor între sfinți, contrastând hidos cu caracterul pictu-

ral al sfințelor lăcașuri, în timp ce cîtorii au fost alungați din modestele cadre ale pridvorului.

Avem o comisiune a Monumentelor istorice care oricât de puțin ar fi ajutată de stat, n'ar trebui să lase să se continue această dublă profanare a credinței strămoșești și artei naționale.

Într'un număr trecut al revistei noastre am relavat enormitățile servite ca știință de o carte de geografie pentru școlile medii. Unul din autorii acelei cărți, d-l profesor universitar V. Meruțiu, ne trimite în această chestiune următoarea scrisoare:

V. Meruțiu, profesor la universitate roagă pe d-l Cucu să binevoiască a-i înapoia (prin servitorul ce aduce acest bilet. cărțile lăsate la d-sa spre consultare*) De asemeni îi stau la dispoziție (la Universitate) cu o întreagă literatură referitoare la oceane-mări (între cari și *Marea-Neagră*).

Acestea pentru a apăra, întru cât e admisibil, pe adevăratul autor, d-l Victor Dejeu, prof. la școala normală din Oradea-Mare, unde d-sa a tipărit cartea, fără a-mi arăta măcar o corectură, pentru care motiv am cerut la timp să nu mai figureze numele meu (alături de a d-sale) pe ediția II-a. În orice caz contribuția mea la textul românesc, după care s'a tradus cartea nu se referă la părțile încriminate de d-v.

Rămâne să apreciați dacă acele calificative și zeflemele cu care m'ati gratificat (ignorând că mai este un autor, singurul dintre doi care putea să scrie o carte în ungurește) sînt sau nu la locul lor.

Cu distinsă stimă

Prof. MERUȚIU

De oarece din încercarea de apărare a d-lui Meruțiu în vederea reabilitării științifice a colaboratorului său am rămas tot la părerea că nu așa se explică marea cum se face în cartea domniilor lor, facem *mea-culpa* în cece privește persoana d-lui prof. universitar V. Meruțiu și recomandăm societății geografice dela Londra pe „adevăratul autor Victor Dejeu. d. i. c.

*) E vorba de cărțile de geografie pentru clasa IV secundară ale d-lor Murgoci și B. Burcă, N. Cantuniar și M. V. Cordescu, din cari am constatat că nici unul din autorii citați nu fac afirmațiuni de naturi celor relevate de noi.

În același număr dl Victor Lazăr a fost nedreptățit după cum se poate vedea din scrisoarea ce publicăm mai jos, făcând cuvenita rectificare:

Domnule. Mihăescu!

În No. 5 al revistei „Gândirea” năpăstuiți pe Dl V. Lazăr „poet târgumureșan” pentru că ar fi expriat cam prea... radical pe Ion Nenițescu din poezia „Pui de lei”, în gazeta „Ogorul” din Tg. Mureș (No. 23 din 8 Iunie c.) Cred că vă interesează să știți cum a ajuns Dl V. Lazăr poet, fără voia D-sale și chiar fără să bănuiască, — fiind D-sa de alt. um nu zelos profesor și scriitor de istorie, în Cluj, și nici odată nu a avut calitatea de a fi trubadurul Târgul-Mureșului. Cred că ar fi mai surprins decât Dv. dacă s'ar vedea poet!

Dar să vă arăt faptele.

Dl Lazăr publică în „Cultura Poporului” din Cluj o serie de articole din „Istoria Neamului Românesc”. Așa în No. 2 din 2 Mai c. scrie un inimos articol despre „Români și Daci” pe care îl termină cu următoarele rânduri!

„Aceasta e icoana mică a începutului neamului nostru. Pilda dată de Români: dar mai ales de Daci a fost urmată de Români până în zilele noastre, precum prea frumos zice poezia lui Ioan Nenițescu în poezia lui:

„Pui de lei”

(urmează poezia și încheie:)

„Așa va fi și în viitor:”

V. Lazăr.”

Un infocat propagandist economico-social dela cooperativele „Ogorul” din Tg.-Mureș, care scrie cu foarfeca... necitind articolul Dlui Lazăr și nebănuind că poezia „Pui de lei” are un tată legitim pe Ion Nenițescu, și-a închiupuit că autorul e dl V. Lazăr, și părându-i se potrivită a tăiat-o din „Cultura Poporului” și o reproduce întocmai în gazeta sa, plus rândul „Așa va fi și viitor” (care în treacă fie spus nu e nici ritmic, și e tipărit cu caractere mai mari). . . și așa a ajuns dl. V. Lazăr poet, în urma exproprierii făcută de redactorul

„Ogorului”. Pentru că să vă convingeți vă trimit și N^o respectiv din „Cultura Poporului”.

Așa se face la noi gazetăria în provincie de multe ori, o singură răsfoire a lor ne oferă sumedenii de năsbătii și trădează o ignoranță și mai ales o lipsă de scrupul și de bun simț condamnală!

Observațiile Dv. în ce privește „Ogorul” le iscălesc cu amândouă mâinile, în ce privește însă persoana dlui Lazăr vă rog să faceți cuvenită rectificare, dsa fiind victima foarf. celo- celor dela „Ogorul”.

Nu știu dacă v-a răspuns dl Lazăr, căci după cât știu acuma lipsește din Cluj, cred însă că rândurile mele v-au lămurit ch. stuiunea.

Primiți de Mihăescu, expresiunea stimei ce v-o port.

A. P. Todor,

student, funcționar la biroulul ziarelor

al Academiei Române.

De altfel în ultimul moment dl Victor Lazăr vizitându-ne pentru a ne explica încurcătura ni-a dat ocazia să-i cerem personal scuze pentru neplăcerea ce i-am cauzat independent de voința noastră. În această împrejurare ne recunoaștem numai o vină: aceea de a nu fi cetit și „Cultura Poporului” pe lângă ziarul „Ogorul”.

Apariția în Capitală a unei reviste studențești vioaie și inteligent alcătuită, ne amintește că aci în Ardeal până în pragul războiului a existat o excelentă revistă tinerească, „Noi”; la ardeleni prea curând uitată, iar de vechiul regat și atunci prea puțin cunoscută. În comitetul de redacție erau studenții din acel timp: Eugen Bianu, Constantin Stanca, Nicodim Cristea, Traian Nicolin, astăzi cuceriti de alte preocupări și poate scuturați de generosul avânt al tinereții. Răsfoiam mai dăunăzi paginile veline, cu frumoase ilustrații și cu articole care nu se

mărgineau numai la luminosul naționalism ce străbate în fiecare șiră scrisă; ci frământau și probleme de filologie, de știință pe înțelesul tuturor, de propagandă culturală, de artă și de critică literară. Intorceam filă cu filă și o caldă emoție ne tremura degetele pe scoarțele prăfuite. Era anul când Ardealul pierduse în câteva săptămâni pe Ștefan Iosif, Ilarie Chendi, Aurel Vlaicu. Tinerețea nu se mângâia de atâtea dureri. Și alături de chenarele negre ale acestor morți scumpi, mai negru apare apelul făcut de revistă către scriitorii români din regatul cel vechiu — apel rămas fără răsunset.

Și mai bravă ne pare alături de mărturia acestei nepăsări, îndrăzneala celui Cuvânt din No. 6, care nu se descuraja de lipsa unei universități românești în monarhie, fiind a:

„...dacă împrejurările nu ne permit, dacă alții nu ni-o fac, această universitate românească ne-o putem face noi. Iar nu una din piatră și var cu săli și catedre, — căci pentru așa ceva n'avem destulă avere, — ci una simplă și modestă, dar cu atât mai tare, că pentru zidirea ei nu se cere piatră și var, ci *suflet și conștiință*: o universitate cu cuvântul și cu condeiul pe care nu ne-o poate dărâma nime.”

Revista aceasta din timpuri trecute o dorim mai des cercetată de tineretul proaspăt și de conducătorii ce au îndatorire să gândească la publicațiile culturale, de care țara are neapărată nevoie în fiecare treaptă a învățământului. Azi în grelele condiții, materiale cât și culturale, în care se pot înjgheba asemenea roduri de gând, azistam la tristul spectacol al cerșirii intelectuale. Desigur în procesul culturii, înainte de a se cerceta pentru ce s'au fabricat busturi foștilor primari și miniștri, se va pune întrebarea, de ce 90 la sută români, din pământurile robite cât și din țara liberă nu au avut libertatea și puțința de a învăța carte? Și se va pune întrebarea, de ce nu s'a susținut scrisul românesc, atunci când merita să fie tipărit? Întrebarea va

fi crudă pentru mulți. Moartă de mult, revista studentescă desvelea un avânt curat și rar — iar în epoca obscurantismului în care ne prăbușim mai primejdios decât în toate bolșevismele, ne întorcem când și când privirile spre acel trecut, în care și raza „Lucefărului” a fost înăbușită. Revistele de altă dată acuză. Ele pot fi însă un îndem pentru tineretul ce trebuie grupat, și în sufletul căruia va naște, nu ne îndoim, acea dragoste de muncă ce făurește pentru clipe grele, energii și caractere. Astăzi tiparul e tot mai scump, — și entuziasmul tot mai efitin.

In *Fortnightly Review*, Harold Spencer, face o amănunțită și surprinzătoare comparație între America de astăzi și cea descrisă de Tocqueville în 1831.

Istoricul francez, a avut — după cum abia în anii din urmă s'a verificat definitiv — adevărate viziuni de profet. E drept, anticipațiile lui Tocqueville, au fost relevate încă de acum patruzeci de ani de către lordul Bryce, într'un studiu din *John Hopkins, University Publications Agency*. Dar lordul Bryce, se servea și dânsul în discuție mai mult de probabilități. Astăzi, după aproape o sută de ani dela apariția „Democrației în America”, odată forma politică și democrația americană definitiv cristalizată, profețiile lui Tocqueville sunt confirmate la fiecare pas de realități indiscutabile. Studiul din *Fortnightly Review* o demonstrează strălucit.

După călătoriile și vastele sale cercetări cari, nu se mărginiseră la erudiție de bibliotecă, istoricul francez ajunsese la concluzia că până într'un secol, Statele-Unite vor număra 40 de State și 100 milioane de locuitori. Adică în-totmai ceeace înregistrează astăzi geografia, atlasul și statistica.

Analizând mai departe sufletul poporului și sentimentele adânc egalitare ale democrației americane, deducea că Statele-Unite nu pot avea și nu vor avea nici odată o aristocrație în strictul sens al cuvântului; după cum de fapt nici nu o are. „Aristocrația

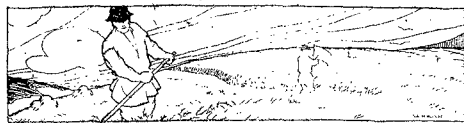
nu ese din sânul poporului, ea e fiica cuceririlor».

Subliniind rolul pe care îl avea opinia publică încă în acel timp în cărmuirea și orientarea politică a noului continent, găsea că această forță va bara dezvoltarea individualităților politice, fapt deplin confirmat cu o sută de ani mai târziu în cazul Wilson.

De ar exista numai aceste anticipații generale în cartea lui Tocqueville, și încă ar merita o mai stăruitoare cercetare din partea istoricilor și sociologilor contemporani. Cu drept cuvânt, autorul studiului din revista engleză, ne sfătuiește „să descoperim pe Tocqueville”.

Bicentenarul lui Watteau, serbat în cursul acestei luni la Paris, a întors iarăși ochii criticilor de artă la pictura trecutului. După expoziția maeștrilor olandezi și a lui Fragonard, aniversarea lui Watteau a fost un nou prilej de recreare pentru retina iritată de producțiile cubiste, neoprimitive, futuriste, dadaiste și altor isterisme artistice. Pictorul pastoraletor galante, al grațioaselor panouri decorative și al „îmbarcării pentru Cytera” a fost îndestul de maltrat de către fruntașii școalelor de pictură din veacul trecut. „Făcea prea frumos”. Prea era idilică natura, prea somptuos decorul, prea ireale perechile amoroase, prea vaporosă arta aceasta depărtată dela realitate... Un timp, critica uitase sau nu observase, că era vorba de cel mai delicat poet al culorilor. Naturaliștii nu numai că îi contestau vre'o ireală valoare, dar îl invinuiau că a corupt gustul unui întreg secol, și a împins spre manierism și afectare o întreagă generație de talente. Dar opera lui Watteau a rămas neatinșă de aceste postume sfâșieri ale vremelnicilor creatori de curente. Numele lui rămâne printre cele vre'o douăzeci pe care le cruță timpul.

Stins de ftizie la 37 ani, a avut timp totuși să cunoască din viață

gloria. La 33 ani ales membru al Institutului, fiul breslașului tinichigiu din Valenciennes a dăruit omenirii câteva viziuni de o atât de fragilă grație, încât s'ar părea astăzi că presentimentul morții timpurii înmuiase vârful penelului în culori și armonii deja imateriale. Și e cu atât mai emoționantă această operă de o fără pereche armonie, cu cât Watteau însuflețea magia de culori în cel mai desăvârșit dispreț al materiei brute. Conteul Caylus a lăsat câteva însemnări, care ne inițiază în procedeele de lucru ale lui Watteau, și nu ne putem opri a cita surprinzătoare amănunte:

„El nu făcea niciodată marile și minuțioasele pregătiri necesare. Pentru a le înlocui, avea obiceiul când relua un tablou, să-l frece în întregime cu uleiul gras, și se pieteze deasupra... Stergea rar paleta, care rămânea adesea câteva zile neschimbată. Vasul cu ulei de care făcea atât de mare uzaj, era plin de murdărie și de praf, și amestecat cu tot soiul de culori cari rămăneau din peneluri pe măsură ce le înmuia acolo”.

Cu aceste peneluri neșterse, cu aceste culori amestecate și cu uleiul prăfuit și îmbăcsit de murdărie, Watteau a dat viață — paradoxal — unei opere a cărei caracteristică e tocmai eleganța, frăgezimea, cavalerii spilcuți și femeile cu grații celeste.

Goana după subiecte originale, a purtat artiștii penelului până în fundul oceanului. La galeriile Georges Petit din Paris, în cursul acestei luni, un pictor american Pritchard, a expus peisajii zugrăvite după natură, la douăzeci de metri în adâncul mării. Inchis într'o cușcă de scafandrier și astfel coborât în adâncuri, artistul american a notat în ședințe de câte o jumătate de oră, peisajii submarine lângă țărmul Scoției și pe coastele Tahitiene în Pacific.

Schițele în culori dense și nedisolubile, au fost așternute pe pânză special împregnată cu ulei. Astfel, a surprins jocurile stranii de lumină pe stâncile de bazalt și în formațiunile madreporice; pești stranii și împodobiti cu culori de-

corative, plante care seamănă cu vietăți și vietăți cu brațe de alge. O întregă lume fantastică în care fauna și flora se confundă; unde tonurile sunt îndulcite de o lumină translucidă și unde... criticii de artă nu mai pot avea cuvânt.

Expoziția a avut un rar succes de curiozitate. Fără îndoială într'un an Pritchard va avea de luptat cu concurența, căci prețul pânzelor a atins sume considerabile.

c. p.

Concomitent cu reprezentarea din nou pe scenele pariziene a operelor lui H. Ibsen, în Germania, acest favorit al scenei din întreaga Europă nu mai găsește public de care să fie apreciat cum se cuvine. Știrea se pare neverosimilă, totuși așa este: cronicarii dramatici din această țară ne aduc această veste, care nu poate decât să ne amintească maxima scripturii: deșertăciunea deșertăciunilor. Ibsen, dramaturgul revoluționar al secolului trecut s'a învechit. Dovadă că lumea a evoluat îngrozitor și că toate teoriile lui revoluționare pentru un viitor nedeslușit atunci, au trecut acum în domeniul trecutului.

Dintre piesele lui nu s'a reprezentat în acest sezon decât două-trei în Germania, din care în Berlin una: Peer Gynt, la sfârșitul sezonului.

E o dovadă aceasta în plus, că scriitorii, oricât de mari, nu dănuiesc peste epoca lor decât când știu să prindă în operele lor idei nemuritoare. Se părea că ar fi cazul cu H. Ibsen. Totuși, deși ideea principală a operelor sale este revoluția socială, adică progresul, veșnica lozincă a omenirii, totuși ele s'au învechit: am putea afirma că toate profetizările sibiline din dramele lui Ibsen s'au împlinit: revoluția socială, un nou soi de oameni după indiciile sale. etc.

Ceeace se pare curios e că tocmai acum când Germania părăsește pe dramaturgul scandinav, Franța se întoarce din nou la dânsul. Să fie aceasta un indiciu

al superiorității în dezvoltare a Germaniei? Mai că nu ne vine să credem, după cum nu ne vine să credem că se va putea trece atât de lesne peste colosul de Ibsen..

i. t.

În anul acesta a luat ființă la Berlin o casă rusească de editură, cu numele „Măsli“ (Ideea). „Kniga dlia vsieh“ (Biblioteca pentru toți) a editat până acuma peste o sută de volume, cari cuprind operele clasicilor ruși ca Pușhin, Gogol, Cehov, Turgheneff, etc. Apoi antologii din poeziile scriitorilor ruși cu mare renume. Găsim printre aceștia pe Merejkovski, K. Balmont, V. Briusov, A. Blok, F. Sologub, etc.

În limba românească nu s'au tradus de loc până acuma poezii din rusește, cu toate că poezia rusă, al cărui apogeu a fost atins prin Aputhin, cuprinde comori neprețuite. Poetul Nadson, mort în vârstă de 24 de ani, e înrudit în ce privește temperamentul cu Eminescu și, la fe cu acesta din urmă, îți pătrunde în suflet ca un amurg de plumb.

Ținta mișcării pornite de numita casă de editură, înafară de popularizarea literaturii rusești, pare că este și o propagandă națională. Acest lucru îl dovedește volumul „Poezii din vremuri bolșevice“. Nu desnădejdea apare din acest volum, nu îndurarea și compătimirea față de uriașul popor, — dimpotrivă: o nădejde puternică, o credință vie că insuportabila situație actuală va trebui să ia sfârșit, și că Rusia purificată se va trezi la o viață nouă.

Totuși, bolșevismul a pătruns și în literatura rusească. Ca o dovadă este *versul liber, alb*, care înainte de revoluție nu se putea găsi de cât excepțional în acea literatură.

v. a. g.

Cărți.

N. Batzaria. *În închisorile turcești.* Ed. Alcalay Calafeteanu Buc. — 15 Lei.

Leca Morariu. *De la noi.* Ed. „Glasul Bucovinei“, Cernăuți — ediția III. 5 Lei

Virgil Cârtescu. *Pe drumul desrobirii* — poeme în proză ritmată — Roman. 10 lei.

Constantin V. Buțureanu. *Crestomație pedagogică.* Ed. Cartea Românească, București, 17 lei.

M. Sadoveanu — *Șoimii.* Roman ediția 4-a — Ed. Cartea românească, Buc — 16 lei.

Maior Virgil Cârtescu. *Din vremuri grele,* poezii eroice — Roman, 6 lei.

I. Gr. Oprișan. *21 zile pe căile robiei,* Buc. Prețul 6 lei.

I. Gr. Oprișan. *Lanțuri Frânte,* Buc. Prețul 7 lei.

Ada Umbră. *Sub plopi,* Poezii. Ed. Ramuri, Craiova. Prețul 10 lei.

Iacob Negruzzi. *Amintiri dela „Junimea“* Ed. Viața Românească, Buc. Prețul 25 lei.

Legile Noi: Colecția M. A. Dumitrescu No. 2: *Textul legii pentru reforma agrară din vechiul regat.* — Ed. Viața Românească. Buc. 5 lei.

Victor Morariu. *Călăuza istorică a orașului Suceava.* — Ed. Glasul Bucovinei, Cernăuți — 5 lei.

Reviste și ziare.

„*Arhiva pentru știința și reforma socială*“, București — A. III. No. 1. — Prețul 25 Lei. — Abonament anual 80 lei

„*Revista teologică.*“ A. XI. — No. 4—5 Sibiu. — Ab. anual 50 lei. — Prețul 6 lei.

„*Brazde adânci.*“ A. I. No. 2 buc. Ab. anual 30, lei, exemplarul 2 lei.

„*Ideea Europeană.*“ A. III. No. 71. Buc. „*Economia națională.*“ A. XLII. No. 4—5 București.

„*Mărăști.*“ A. I. No. 1, Cernăuți.

„*Lupta*“ organul part. țărănesc Lugoj.

„*Foia Poporului.*“ A. I. No. 12, Craiova

„*Revista Moldovei.*“ A. I. N. 3 și 4 Botoșani.

„*Curierul Artelor.*“ A. IV. No. 79 84. București.

„*Brazde adânci.*“ A. I. N. 2. București.

„*România Viitoare.*“ A. I. N. 6. Ploști.

„*Stropi de rouă.*“ A. II. N. 1. Ploști.

„*Izvoarașul.*“ A. II. Nr. 17—20 T. Severin.

„*Viața Nouă.*“ A. XVI. N. 4. — București

„*Lumea nouă.*“ A. I. N. 1. — Călărași.

„*Glasul Bucovinei.*“ Cernăuți.

„*Galații noi.*“ Galați.

„*Aradi Hirlap.*“ Arad.

Reviste străine.

„*Napkelet.*“ A. II. N. 14. — Cluj.

„*Pasztörtúz.*“ A. 7 No. 25. — Cluj.

„*Revue Bleec.*“ A. 59 N. 14. — Paris.

„*La Bataille.*“ A. I. N. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 și 11. — Paris.

„*Le Crapouillot.*“ 1 Iulie 1920.

BANCA CENTRALA

pentru Industrie și Comerț, Soc. Anon. — Sediul Central, Cluj.

Filiale: Existente: Arad, Alba-Iulia, Hațeg, Oradea-Mare, Sibiu și Turda. — In înființare: Bistrița, Brașov, Timișoara.

Secția de Mărfuri:

Cumpără și vinde, exportează și importează tot felul de mărfuri atât în cont propriu cât și în comision. Afaceri a meta.

Secție specială pentru cereale.

Primește mărfuri în depozitele proprii în gaj și în chirie.

Secția Industrială:

Crează industrii noi.
Acordă credite la întreprinderi industriale.

Face comerț cu articole tehnice.

Secția de Bancă:

Execută toate operațiuni bancare în cele mai bune condițiuni.
Cecuri, Asignații, Conturi curente, Escompt de Cambii, Cupoane, Efecte, De-vize etc.

Execută plăți pe toate piețele din țară și străinătate.

Ordine de plată telegrafice.

Cumpără și vinde tot felul de monede și valute.

Primește:

DEPUNERI SPRE FRUCTIFICARE

pe Libele și în Cont Curent, bonificând cele mai urcate interese.

20-3

Fabrica „Unirea” din Cluj

SOCIETATE ANONIMĂ PE ACȚIUNI PENTRU
INDUSTRIA DE BONBOANE, BISCUȚI etc. ȘI

CARTONAJE FOSTĂ TÖRÖK

ESTE

PRIMA FABRICĂ DE BONBOANE

din întreaga țară, naționalizată prin capital românesc

Tot felul de bonboane, deserturi fondante, drajeuri și tot felul de bonboane englezești rivalizând cu celebre firme Heller și Schmidt din străinătate.

PRODUCE

Patiserii, foursecuri, vafe, întrecând produsele similare englezești. Fructe glasate și tot felul de produse în arta bonbonieriei.

CUTII SPECIALE ÎNPREGNATE

pentru bonboanele englezești, cari înlocuiesc cu deplin succes, cutiile de metal. Pentru această producție fabrica are un patent special, brevetat de minister.

18 anual

**SELMANN
ȘI ULHMANN**
MAGAZIN DE FERERIE
(VASKERESKEDÉS)
ORADEA-MARE
PIAȚA MIHAI VITEAZUL No. 8
(Nagypicz-tér)
6.4

**Frații
Feldheim & Co.**
Mare magazin de articole
de dantelărie, mărun-
țișuri și mărfuri
de Nurnberg
Telefon 10-60   Telefon 10-60
Oradea-Mare
12 Piața Mihai Viteazul 12

WINDSOR
PROPRIETAR: I. CONSTANTIU
CALA VICTORIEI 76
BUCUREȘTI

NOUȚĂȚI

Mătăsuri și Zefiruri
engleze
Pălării de Pae

**Prima fabrică de blănuri
Frații Martonffy**
Cluj, Calea Traian No. 84.
Magazinul central
Calea Regele Ferdinand 35.

Cel mai mare asortiment de specialități de blănării, cu asigurări în contra stricăcunilor de molii
Cea mai reușită expoziție de la Târgul de mostre din Cluj.

Magazinul central este asortat cu tot felul de blănuri de astragan, lutru, top ect. Garniturile cele mai fine de vulpe alasca etc.

Frații Martonffy au fost decorați cu brevert, la marea expoziție de blănuri din Bruxelles
Toate comenzile de blănării, sa executa în 8 zile. Desfide orice concurență.

19-12

COFETĂRIA BONCESCU

CLUJ, CALEA VICTORIEI 5

Aranjată în cel mai elegant stil, este locul de întâlnire pentru toată lumea dî-tinsă. Cele mai bune bonboane, torturi, prăjituri și orice alte produse, în arta bonboneriei se găsesc numai la Cofetăria Boncescu

CLUJ, CALEA VICTORIEI 5

COFETĂRIA BONCESCU